Riksdagens protokoll 1990/91:81

Tisdagen den 19 mars

Kl. 14.30–16.22
18.00–19.03

Protokoll 1990/91:81

Svar på frågor

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollet för den 13 mars.

2 § Ledighet

Andre vice talmannen meddelade att *Margareta Israelsson* (s) ansökt om föräldraledighet under tiden den 8 april–den 29 september 1991.

Kammaren biföll denna ansökan.

Andre vice talmannen anmälde att *Olavi Viitanen* (s) skulle tjänstgöra som ersättare för Margareta Israelsson.

3 § Svar på fråga 1990/91:424 om den sovjetiska rapporten om ubåten U 137

Anf. 1 Försvarsminister ROINE CARLSSON (s):

Herr talman! Per Gahrton har, med anledning av att Dagens Nyheter publicerat en sovjetisk rapport om ubåten U 137s grundstötning i Blekingeskärgården 1981, frågat mig vilka slutsatser regeringen drar och vilka åtgärder regeringen tänker vidta med anledning av publiceringen.

Efter grundstötningen 1981 utredde överbefälhavaren de närmare omständigheterna kring densamma. Denna utredning utgjorde grundvalen för den dåvarande regeringens ställningstagande i frågan.

Om nya uppgifter framkommer, som skulle kunna ge ytterligare underlag för värdering av händelserna 1981, gäller att dessa uppgifter skall analyseras av den berörda myndigheten, som sedan skall yttra sig till regeringen.

Efter artikeln i Dagens Nyheter den 10 februari har härvidlag ännu inte framkommit något som föranlett ändring av det ställningstagande som gjordes av den dåvarande regeringen.

Anf. 2 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Det är inte lätt att tacka för svaret, för det är ju inget svar. Det är, såvitt jag kan se, bara ytterligare ett lockpåläggande. Det är ju ändå

fråga om en av de större utrikespolitiska händelserna i modern tid i Sverige. Den inträffade för snart tio år sedan och väckte oerhörd uppmärksamhet. Den påverkade hela det politiska klimatet i Sverige. Den föranledde en ganska häftig försvarsdebatt och har på många sätt påverkat det svenska samhället.

Redan då fanns det personer som ansåg att den officiella svenska teorin inte behövde vara riktig, utan att det kunde vara fråga om ett misstag ifrån sovjetisk sida. Nu kommer det alltså en rapport, som även om den inte behöver vara autentisk ändå är publicerad i en av Sveriges största tidningar och som ger en någorlunda sammanhängande version av vad som skulle kunna vara sant. Rapporten går ut på att det faktiskt var en felnavigering.

Då begär en riksdagsledamot, i sin egenskap av folkvald, att regeringen skall ge besked om vad den tänker göra. Svaret är alltså vad vi nyss har hört. Har ni officiellt beställt rapporten ifrån Sovjetunionen? Gör ni någonting? Pågår någon analys inom den myndighet som åsyftas i svaret? Är ni beredda att offentliggöra den ursprungliga svenska rapporten från 1981, som är hemligstämplad? Sker över huvud taget någonting? Tar regeringen detta på allvar, eller tycker ni att det här är någonting som bara skall läggas till handlingarna? Det har ändå påverkat den svenska politiken väldigt mycket. Eller anser regeringen att svenska folket inte har med det här att göra över huvud taget?

Det finns en rad väl motiverade frågor som ställs av svenska folket, och försvarsminitern har skyldighet att ge litet mer kött på benen än han gjorde i sitt svar.

Överläggningen var härmed avslutad.

4 § Svar på fråga 1990/91:438 om kustbevakningens postering på Dalarö

Anf. 3 Försvarsminister ROINE CARLSSON (s):

Herr talman! Åke Wictorsson har frågat mig om jag är beredd att medverka till att kustbevakningens postering i Dalarö kan bevaras.

Kustbevakningen genomför för närvarande en översyn av sin lokala organisation. Enligt vad jag inhämtat inriktas översynen på att inom givna ekonomiska ramar åstadkomma en ökad närvaro till sjöss, förbättrad beredskap för sjöräddningstjänst och minst bibehållen nivå för övrig serviceverksamhet.

Den särskilda arbetsgrupp inom kustbevakningens centrala ledning som arbetat med översynen har i dagarna överlämnat sitt förslag till verksledningen. Denna kommer senare i vår att besluta om den nya lokala organisationen.

Jag har för egen del ingen anledning att ta ställning till arbetsgruppens förslag eller till någon enskild fråga som har samband med detta.

Anf. 4 ÅKE WICTORSSON (s):

Herr talman! Jag tackar för svaret, men är däremot, av åtminstone två skäl, inte beredd att acceptera slutsatsen i det. Först och främst menar jag att

det även i försvarsdepartementet måste finnas ett ansvar för den regionala utvecklingen och de konsekvenser som förändringar i organisationen inom en sektor får på det totala livet i en region. Det finns såvitt jag vet en bestämmelse, som stadgar att förslag till förändringar av den här arten skall hänskjutas till länsstyrelsen för yttrande. För den händelse att länsstyrelsen och det centrala verket inte är överens, förs ärendet upp på regeringsnivå.

Jag vill först fråga försvarministern om han på den här punkten är beredd att medverka till att så sker också i det här ärendet.

Jag vill också säga något ytterligare. Jag vet att försvarsministern är en man med erfarenheter från kust och hav och att han är väl bevandrad inom det här området, men det är inte säkert att kammaren är lika väl orienterad när det gäller denna del av Stockholms skärgård. I den ligger ett stort marint centrum med omfattande anläggningar på Muskö och Berga, och där förkommer en stor yrkesmässig sjötrafik och en utomordentligt livlig fritidsbåtstrafik. En befolkning på 2 000 personer ökar sommartid till kanske 50 000–60 000, och kustbevakningen spelar en utomordentligt stor roll för säkerheten för dessa människor. Jag tycker att det mot den här bakgrunden finns stor anledning att bevara kustbevakningens postering i Dalarö, inte minst därför att personal redan i dag är bosatt inom detta område.

Anf. 5 Försvarsminister ROINE CARLSSON (s):

Herr talman! Riksdagen har på regeringens förslag lagt fast den regionala organisationen för kustbevakningen. Nu är det kustbevakningens uppgift att se över den lokala organisationen och att driva den frågan till sitt slut. Jag är mycket väl medveten om att kustbevakningen nu för en mycket aktiv debatt i denna fråga liksom om angelägenheten av att alla berörda får tillfälle att lämna sina synpunkter på det här arbetet.

Om Åke Wictorsson tror att någon sitter på sin kammare i Karlskrona och bestämmer om detta, kan jag alltså lugna honom på den punkten. Det utförs ett omfattande arbete inom kustbevakningen, innan kustbevakningens styrelse tar ställning till de här frågorna.

Detta arbete syftar också, helt i enlighet med de synpunkter som Wictorsson har, till att kustbevakningen skall ges förutsättningar att även fortsättningsvis vara till sjöss så mycket som möjligt. Ledningen undersöker just nu bl.a. på vilket sätt man skall kunna tillse att kustbevakningen får vara ännu mera till sjöss.

Anf. 6 ÅKE WICTORSSON (s):

Herr talman! Jag tackar för denna komplettering av svaret och tolkar den på det sättet att också de regionala myndigheterna får möjlighet att yttra sig och framföra sina synpunkter i denna fråga.

Jag vill allra sist framföra en hälsning till försvarsministern från vår gemensamme vän, f.d. mästerlotsen Edvard Sjöblom i Dalarö. Han har bett mig hälsa Roine Carsson följande: Låt båten ligga kvar i Dalarö även om man sätter ledningen i Stavsnäs! Då kan man hålla dem som inte respekterar hastighetsbegränsningar och liknande i Herrans tukt och förmaning.

Anf. 7 Försvarsminister ROINE CARLSSON (s):

Herr talman! Känner jag mästerlotsen Sjöblom rätt, avser han nog att se till att kustbevakningen är till sjöss så mycket som möjligt, inte att den skall ligga vid kaj så mycket som möjligt.

Överläggningen var härmed avslutad.

5 § Svar på fråga 1990/91:463 om åtgärder mot värnpliktigas skadegörelse under permissionsresor

Anf. 8 Försvarsminister ROINE CARLSSON (s):

Herr talman! Med anledning av uppgifter om att värnpliktiga vandaliserat ett tåg har Erkki Tammenoksa frågat mig vad jag ämnar vidta för åtgärder för att dylika, inte minst från försvarssynpunkt, negativa händelser inte upprepas.

Jag har ingen annan inställning nu än den jag redovisade för snart ett år sedan i samband med en liknande händelse. Det är alltså helt oacceptabelt att sådana här saker inträffar under de värnpliktigas permissionsresor. Den skadegörelse som nu ägt rum påverkar också allmänhetens bild av försvaret och av de värnpliktiga som grupp. Därför ser jag allvarligt på det inträffade.

Det finns för närvarande en del oklarheter kring händelsen. Jag avser därför att förhöra mig om de närmare omständigheterna i ärendet och sedan överväga om åtgärder är påkallade från min sida.

Anf. 9 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! Jag tackar statsrådet för svaret. Nu har det hänt igen. Jag ställde en liknande fråga förra året, och då svarade statsrådet avslutningsvis: "Jag är inte helt övertygad om att alla de åtgärder som bör vidtas har vidtagits." Det är därför som jag kommer igen med denna fråga, inte för att reta försvarsministern. Jag tror på allvar att man försöker fundera över varför sådana här saker händer.

Förra året var det 350 stockholmare som gick bärsärkagång på ett extratåg till Boden. Nu är det fråga om ungdomar från andra delar av landet, men det gör inte saken bättre.

Jag gjorde min värnplikt i ett annat land – där skedde transporterna med flakvagn, och det kunde inte hända så mycket.

Jag är inte så mycket inne på att kräva straffåtgärder, men jag skulle bara vilja veta om försvarsministern kan redogöra för vilka åtgärder som vidtagits efter förra årets händelse och om det finns något att säga om det. Gives det någon information till de värnpliktiga och till dem som lämnar det militära? Vilken roll har militärpolisen?

När det gäller årets händelse kan jag inte ställa några detaljfrågor, eftersom den skall utredas. Mina frågor gäller alltså förra årets händelse.

Anf. 10 Försvarsminister ROINE CARLSSON (s):

Herr talman! Efter förra årets händelser har, som Tammenoksa efterlyste, informationen förstärkts. Genomgångar har gjorts och rutiner har granskats

och setts över. Den nu inträffade händelsen är anmäld till polisen. Enligt avtalet mellan SJ och överbefälhavaren om värnpliktsresor mellan Stockholm och Norrbotten har försvaret ansvaret för att utnyttjade vagnar återlämnas i oskadat skick. I annat fall har SJ rätt till ersättning från försvaret förutsatt att det inte har gått att klara ut vem eller vilka som har vållat skadan i fråga.

Slutligen, herr talman, vill jag säga till Tammenoksa att jag inte överväger att sätta in flakvagnar och inte heller söker direkt repressiva metoder för att komma fram till en bättre tingens ordning. Nu avvaktar jag vad den här utredningen kan komma fram till, och sedan får jag se om det finns skäl att på några punkter ytterligare ändra rutinerna på det här området.

Jag tycker att det är allvarligt om hela värnpliktskullen skulle få en negativ stämpel på sig bara därför att några få har handlat på det här viset. Vi löser inte detta problem med ytterligare förbud, utan vi skall försöka nå ännu bättre resultat med andra metoder än dem som vi hittills har prövat.

Anf. 11 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! Jag instämmer med försvarsministern. Inte heller jag tror på några straffåtgärder liksom inte heller på insättande av flakvagnar. Sådana tillhör historien – möjligen kan de sättas i samband med utryckning i krig. Jag är nöjd med försvarsministerns svar och hoppas verkligen att man bland de värnpliktiga och stamanställda diskuterar dessa frågor i informationssyfte. Det vore konstigt om de som en gång i framtiden skall försvara landet skall på det här sättet förstöra statens egendom.

Anf. 12 Försvarsminister ROINE CARLSSON (s):

Herr talman! Jag vill bara till sist tillägga att vi ändå skall betänka att det under ett helt år är tiotusentals värnpliktiga som reser. Det är allvarligt när en sådan här händelse inträffar, men jag vill varna för att på grundval av sådana här företeelser generalisera över de värnpliktigas uppträdande på permissionsresor. När det inträffar sådana här saker måste vi ta det till oss och försöka förbättra rutinerna, men jag vill inte lämna denna talarstol, om det kvarstår någon misstanke om att det generellt går till på det här sättet på de värnpliktigas permissionsresor.

Anf. 13 ERKKI TAMMENOKSA (s):

Herr talman! Jag sätter in det här i ett större sammanhang, bl.a. den förstörelse som sker på skolor. Jag tänker inte bara på vad som händer bland de värnpliktiga i vårt försvar. Man måste vara mycket noga med att ta sådana här händelser på allvar.

Överläggningen var härmed avslutad.

6 § Svar på fråga 1990/91:362 om irakiska ambassadens videoövervakning

Anf. 14 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Birgit Henriksson har frågat justitieministern vad hon ämnar vidta för åtgärder för att förhindra den uppenbara och mot svensk lag stridande kränkningen som Iraks ambassads videoövervakning innebär.

Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall svara på frågan.

Utrikesdepartementet fick den 23 januari 1991 del av en polispromemoria, av vilken det framgick att Iraks ambassad hade två övervakningskameror monterade på fastigheten. Något tillstånd enligt 1990 års lag om övervakningskameror m.m. fanns inte.

Med anledning av polisens promemoria kallades Iraks chargé d'affaires till utrikesdepartementet. Från departementets sida påpekades att tillstånd saknades för kamerorna. Den aktuella lagtexten överlämnades och ambassaden uppmanades att snarast lämna in en ansökan om tillstånd.

Ansökan har nu inkommit från ambassaden och överlämnats till länsstyrelsen för sedvanlig prövning. Regeringen har ingen anledning att tro annat än att det var ett förbiseende att ansökan inte gjorts tidigare.

Utländska ambassader är skyldiga att följa svenska lagar och förordningar, om detta inte inkräktar på deras immunitet och privilegier. En utländsk ambassad ligger inte, som frågeställaren hävdar, på främmande makts territorium. Den åtnjuter däremot immunitet och är okränkbar. Av säkerhetsskäl är det vanligt att ambassader har övervakningskameror. Det krävs tillstånd för dessa, om de riktas mot en plats dit allmänheten har tillträde.

Anf. 15 BIRGIT HENRIKSSON (m):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret. Det är bra att man har agerat och att Iraks chargé d'affaires kallades upp för att få reda på att svensk lag skall gälla i Sverige.

Jag är emellertid något förvånad över att utrikesministern i svaret hela tiden talar om "övervakningskameror". På de bilder som gjorde att jag reagerade såg man inte två men väl tre kameror, som var riktade ut mot en svensk gata i centrala Stockholm. Människor vittnade om att de kände sig övervakade. Det var nämligen ingen vanlig övervakningskamera, utan man filmade också.

Jag kan gå med på att det bör finnas möjligheter till säkerhetsövervakning, men då är det som regel fråga om kameror som riktas utefter en fasad eller som finns i en port i syfte att se till att inga obehöriga tar sig in.

Strax efter det att jag hade ställt min fråga – den är ju gammal nu – utvisades fyra irakier från just den här ambassaden. De hade enligt vad som skrevs i tidningarna planerat terrorattacker. Det måste ha legat något allvarligt bakom utvisningarna, eftersom dessa faktiskt skedde mycket snabbt.

Människor har varit oroliga, och man hyser misstro mot videokameraövervakning som innebär att människor filmas och att filmerna kan arkiveras. Detta är anledningen till min fråga.

Jag undrar också vid vilka tillfällen utländska ambassader inte behöver följa svenska lagar och förordningar. Utrikesministern har i svaret skrivit att svenska lagar och förordningar skall följas av utländska ambassader "om detta inte inkräktar på deras immunitet och privilegier". Jag trodde att svensk lag alltid gällde i Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

7 § Svar på fråga 1990/91:393 om Rumänien och de mänskliga rättigheterna

Anf. 16 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Inger Koch har frågat mig vad regeringen avser göra för att internationellt uppmärksamma den rumänska regeringens ovilja att garantera den ungerska minoriteten dess rättigheter och hur den kommer att agera för att förmå Rumänien att uppfylla de krav som Europarådet ställer på sina medlemsländer när det gäller respekten för mänskliga rättigheter.

Vi har vid ett flertal tillfällen haft anledning att här i kammaren diskutera utvecklingen i Rumänien och inte minst läget för de mänskliga rättigheterna. Jag har då redovisat de många initiativ som vi på svensk sida har tagit för att få en förbättring till stånd. Detta har skett genom hänvändelser direkt till den rumänska regeringen men också i internationella sammanhang.

Jag vill särskilt påminna om att FNs kommission för de mänskliga rättigheterna redan 1989 utsåg en särskild rapportör för att granska MR-situationen i Rumänien och att detta skedde på svenskt initiativ. Den dåvarande regimen vände sig mycket starkt mot detta och vägrade t.o.m. att släppa in rapportören i landet. För ett år sedan förlängde kommissionen – också detta på svenskt initiativ – hans mandat, denna gång med stöd från den nya rumänska ledningen. Helt nyligen avslutades årets möte i kommissionen, och rapportörens mandat förlängdes åter med ett år. Rumänien har åter uttryckt sitt stöd åt rapportören genom att bli medförslagsställare till årets resolution i ärendet. Det är särskilt uppmuntrande att den rumänska regeringen på detta sätt visar att den uppfattar rapportörens arbete som ett stöd för landets egen utveckling.

I sin senaste rapport till FN-kommissionen bekräftar rapportören, den schweiziske professorn Voyame, att utvecklingen på MR-området gått märkbart framåt. Detta innebär dock inte att alla brister är undanröjda.

Denna syn stämmer väl överens med vår egen bedömning.

På undervisningens område har under innevarande skolår förbättringar skett. Allt fler ungerskspråkiga skolor har öppnats för den ungerska minoriteten.

Vad gäller den högre utbildningen har man ännu inte lyckats finna en lösning på kravet att åter öppna det ungerska universitetet i Cluj, som 1959 med tvång slogs samman med det rumänska i samma stad. Som Inger Koch påpekar utfärdades i fjol ett förbud mot att bruka andra språk än rumänska vid inträdesprov till gymnasieskolan och universitetet. Det var ett olyckligt beslut.

För en tid sedan presenterades ett förslag till ny konstitution. Det skall nu behandlas av det rumänska parlamentet. Ett första intryck är att ungrarnas krav kommer att bli tillgodosedda, även vad gäller rätten att använda sitt modersmål vid inträdesprov.

Det var dessa förbättringar av MR-läget i Rumänien som fick Europarådets parlamentariska församling att fatta beslutet om särskild gäststatus för Rumänien. En delegation från Europarådet besökte Rumänien i november i fjol. Det torde ha varit delegationens rapport som varit vägledandde för beslutet.

Att Rumänien nu fått denna gäststatus innebär inte att landet är fullvärdig medlem av Europarådet. Därtill är läget beträffande de mänskliga rättigheterna ännu inte tillräckligt entydigt. Det verkar finnas en skillnad mellan centrala beslut och hur de sedan omsättes på det lokala planet.

Utvecklingen i Rumänien måste fortsätta i rätt riktning för att landet så småningom skall kunna bli medlem av Europarådet. En ytterligare förbättring av det allmänna MR-läget är nödvändig. Det gäller generellt för samtliga rumänska medborgare och inte bara personer tillhörande landets minoriteter. Låt mig i detta sammanhang erinra om att vi anser att de mänskliga rättigheterna är relaterade till individen. Det finns en risk att man under åberopande av kollektiva rättigheter genomför åtgärder som innebär att individuella rättigheter åsidosätts.

Sverige har, som jag redan nämnt, på olika sätt länge verkat för att främja respekten för de mänskliga rättigheterna i Rumänien. Det kommer vi att fortsätta att göra. Men vi bör inte bara rikta kritik mot Bukarest, utan även stödja demokratiseringsprocessen. Detta görs bäst genom de parlamentariska kontakterna i Europarådet, genom stöd till uppbyggandet av MR-institutioner i Rumänien, genom FNs särskilde rapportör, osv. Det rör sig om en process, vars slutmål måste vara ett demokratiskt Rumänien där de mänskliga rättigheterna respekteras. Då först kommer vi att kunna välkomna landet som medlem i Europarådet.

Anf. 17 INGER KOCH (m):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret på min fråga. Vi är överens på en punkt: vi vill båda se ett demokratiskt Rumänien, där de mänskliga rättigheterna respekteras fullt ut. Detta innebär att den ungerska minoritetens rätt måste garanteras i den nya konstitutionen. Tyvärr innehåller det förslag som nu har lagts fram enligt uppgift flera inskränkningar när det gäller den ungerska minoritetens möjligheter att bevara sin identitet.

Det är viktigt att Sverige på alla sätt verkar för att främja respekten för mänskliga rättigheter. Jag vill därför fråga utrikesministern: Är utrikesministern beredd att medverka till att den särskilda rapportören får mandat att särskilt granska eventuella begränsningar i den nya konstitutionen när det gäller mänskliga rättigheter för den ungerska befolkningen i Rumänien?

Anf. 18 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Svaret är ja.

Anf. 19 INGER KOCH (m):
Herr talman! Jag ser detta som ett löfte.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på fråga 1990/91:410 om Iran och mänskliga rättigheter

Anf. 20 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Berith Eriksson har ställt en fråga till mig om Iran och mänskliga rättigheter.

Främjandet av mänskliga rättigheter och kritik av brott mot dessa är sedan länge en viktig del av svensk utrikespolitik. Regeringen hävdar Sveriges ståndpunkt i fråga om mänskliga rättigheter i bilaterala kontakter, i internationella fora och på sätt som i övrigt befinns lämpligt. Så är även fallet med Iran.

Sverige fäster stor vikt vid MR-kommissionens rapportörsinstitut, och vi har genom vårt medlemskap i kommissionen sedan 1989 aktivt kunnat verka för en rapportör avseende MR-situationen i Iran. Det ligger i sakens natur att en rapportörs uppgift är svår och kontroversiell. I sammanhanget bör också erinras om att FN-rapportörerna arbetar helt oberoende och svarar för sina slutsatser i sin personliga kapacitet.

Den särskilde representanten för Iran har besökt landet två gånger för att rapportera om MR-situationen där. Hans första rapport kritiserades av den iranska exiloppositionen. Den andra väckte missnöje hos den iranska regeringen.

Den särskilde representanten lade fram en preliminär version av den andra rapporten i generalförsamlingen i höstas.

Den slutliga versionen med tillägg av representantens slutsatser och rekommendationer angående situationen i landet behandlades i det nyligen avslutade mötet med FNs kommission för de mänskliga rättigheterna. I rapporten framgår att situationen i Iran kräver fortsatt FN-granskning, eftersom MR-situationen är långt ifrån tillfredsställande.

Eftersom regeringen i Iran ansåg att fortsatt granskning inte var nödvändig, gjordes från iransk sida under kommissionsmötet starka försök att avsluta den särskilde representantens uppdrag. Efter intensiva förhandlingar mellan Iran och den traditionella förslagsställargruppen, inkl. Sverige, antog dock kommissionen en resolution med innebörd att representantens mandat förlängs med ytterligare ett år.

Anf. 21 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret. Det innehöll dock ingenting om vad utrikesministern anser om kvaliteten på den rapport som senast behandlades och heller ingenting om vad frågan gällde, nämligen och om det har gjorts några försök att byta ut rapportören eftersom han har fått så mycket kritik.

Situationen i Iran har ju på intet sätt förbättrats. Khomeinis uppfattning var kanske att islam var den viktigaste exportvaran, och han agerade grymt

mer öppet mot omvärlden. Han utfärdade dödsdomar mot människor både utanför och inom landet. Som exempel kan nämnas dödsdomarna mot Salman Rushdie och mot en sexbarnsmamma i Iran. Denna kvinna dömdes till döden på grund av att hon i en intervju sade att hon hade en dam från Japan som idol.

Däremot har väl Rafsanjani insett att handelsförbindelser med omvärlden är viktiga och att export av olja är viktigast. Men ingenting har förändrats inom landet – tvärtom. Den repressionsapparat som började byggas upp när Khomeini kom till makten har bara blivit effektivare. Iran har nu fått ett mycket stort stöd under kriget med Irak – fienden blev bundsförvant. Och Världsbankens lån på 250 miljoner låter ju mycket bestickande. Beträffande Sveriges handelskrediter till Iran undrar jag om vi inte har lärt oss någonting. Skall vi fortsätta på samma sätt med Iran som vi förr gjorde med Irak?

Överläggningen var härmed avslutad.

9 § Svar på fråga 1990/91:413 om USA och de mänskliga rättigheterna

Anf. 22 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Annika Åhnberg har frågat mig om Sverige avser resa frågan om Mark Curtis i FNs kommission för de mänskliga rättigheterna.

I inledningen till frågan formulerar Annika Åhnberg den allvarliga anklagelsen att den amerikanske medborgaren Mark Curtis dömts till fängelse i Iowa för påstådda inbrott och sexuellt övergrepp när den verkliga orsaken, enligt Åhnberg, i stället skulle vara att Mark Curtis varit fackligt och politiskt aktiv och starkt engagerat sig för de spanskspråkiga immigranternas rättigheter.

Mark Curtis fall är välkänt – i det amerikanska utrikesdepartementets FN-byrå, i kongressens Iowa-delegation, i American Civil Liberties Union samt i Amnesty Internationals huvudkvarter i London, där man har flera dossier om ärendet.

Vid den undersökning av sakförhållandena jag låtit företa visade det sig att rättsfallet om inbrott och sexuellt övergrepp inte har samband med Mark Curtis politiska aktivitet eller sympatier.

Regeringen avser inte att ta upp frågan i FNs kommission för de mänskliga rättigheterna.

I Iowa har inte bara underrätt utan också motsvarigheten till hovrätt avgjort målet mot Mark Curtis. Hovrätten fastställde underrättens dom.

Amnesty International har erhållit omfattande material från en organisation i Förenta Staterna som tagit sig an Mark Curtis sak. Därför har Amnesty utrett fallet. Denna självständiga organisation har inte kunnat finna bevis som skulle stödja anklagelserna om politiskt motiverade oegentligheter i handläggningen av rättsfallet.

Amnesty International har avstått från att adoptera Mark Curtis som politisk fånge.

I den amerikanska kongressens Iowa-delegation har man gjort bedöm-

ningen att ärendet saknar aktualitet. Uppföljande undersökningar i saken har enligt en Iowa-ledamot gendrivit påståendena om oegentligheter.

Anf. 23 ANNIKA ÅHNBERG (v):

Herr talman! Jag ber att få tacka för svaret på min fråga. Men jag kan inte säga att jag känner någon större glädje eller tillfredsställelse över svaret. Utrikesministern ifrågasätter mina tvivel angående riktigheten när det gäller domen, rättegången och den situation som Mark Curtis befinner sig i.

Statsrådet hänvisar till en egen undersökning av sakförhållandena, som visar att rättsfallet om inbrott och sexuellt övergrepp inte har samband med Mark Curtis politiska aktivitet eller sympatier. Men det finns ingenting i svaret som talar om vad det är i statsrådets undersökning som bevisar detta. Jag kräver faktiskt att få litet klarare besked om vad det är för en utredning som statsrådet har gjort och som bevisar detta. Jag anser nämligen att detta är ett upprörande fall, och jag är inte ensam om att tycka det. Det finns numera organisationer i många länder i världen, bl.a. här i Sverige, med stödpersoner som anser att detta fall måste få en ordentlig och seriös prövning. I den stödkommittén ingår t.ex. utrikesministerns egen partikamrat och tillika riksdagsledamoten Hans Göran Franck, som ju har en del insikter i juridiska spörsmål.

Mark Curtis var slakteriarbetare, fackligt aktiv sedan många år tillbaka och socialist. Han arresterades och anklagades för sexuellt övergrepp och inbrott. Han anklagades för inbrott vilket bestod i att han hade gått upp på en veranda. Han dömdes så småningom till 25 års fängelse för detta påstådda brott. Vid rättegången kunde inga som helst fysiska bevis presenteras. Offrets kläder var täckta med t.ex. smuts, damm och hundhår från platsen där det sexuella övergreppet hade ägt rum. På den påstådda gärningsmannen kunde man inte hitta ett enda hårstrå eller något damm. Det fanns inte ett enda fysiskt bevis som band honom till detta brott. Han fick under rättegången inte heller tala om att han blev misshandlad av polisen – han fick käkbenet sönderslaget och blev sydd med 15 stygn. Han fick inte heller tala om att polisen, när den misshandlade honom, anklagade honom just för hans fackliga och politiska verksamhet.

Jag tycker att det är upprörande att man från svensk sida inte vill ägna det här fallet större uppmärksamhet.

Överläggningen var härmed avslutad.

10 § Svar på fråga 1990/91:415 om de baltiska staterna och de mänskliga rättigheterna

Anf. 24 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Jan Jennehag har frågat mig vilka åtgärder regeringen planerar för att stödja den demokratiska samhällsutvecklingen i de baltiska republikerna, t.ex. genom att stärka demokratiska institutioner, facklig verksamhet och organiserat folkrörelsearbete.

Låt mig först säga att jag delar Jan Jennehags uppfattning om vikten av

att folkrörelser och organisationer i Sverige aktivt deltar i arbetet med att återknyta och bygga ut kontakterna mellan Sverige och de baltiska republikerna. Det är därför glädjande att se att många organisationer redan nu är mycket aktiva. Bara som ett exempel kan nämnas den imponerande insats som gjorts av lantbrukskooperationen och genom de fackliga kontakter som har börjat skapas.

Regeringen stöder också denna typ av verksamhet genom olika ekonomiska bidrag. När regeringen i juni 1990 beslutade om svenskt biståndssamarbete med Central- och Östeuropa öronmärktes 60 milj. kr. för stöd genom folkrörelser och enskilda organisationer. Denna del av biståndet handhas av SIDA. För detta stöd gäller sedvanliga regler om egeninsats om minst 20 % av kostnaden.

Även vissa andra former av stöd förekommer. Således deltog, genom regeringens medverkan, två framträdande svenska jurister, f.d. justitieombudsmannen, numera lagmannen Bertil Wennergren, samt föreståndaren för Raoul Wallenberg-institutet, docenten Göran Melander, i en konferens om mänskliga rättigheter som den estniska regeringen arrangerade i Tallinn i mitten av februari.

Det finns mer att nämna, men jag nöjer mig med detta.

Anf. 25 JAN JENNEHAG (v):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret. Det var i princip ett bra svar.

Deltagande i konferenser är säkert utmärkt, men det får ändå ses som ett ganska ringa handfast stöd.

De 60 milj.kr. som utrikesministern hänvisar till går till ett flertal länder. Min fråga är då: Hur mycket går till de baltiska republikerna, och vilken långsiktighet har regeringen när det gäller detta ekonomiska stöd?

Anf. 26 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag önskar naturligtvis att det blir en långsiktighet och en metod i stödet. Väldigt mycket av arbetet utförs av organisationer, och det är upp till dem själva att fördela pengarna. Jag kan inte nämna vilken summa som stödet uppgår till, men de pengar som är anvisade utnyttjas ganska väl.

Anf. 27 JAN JENNEHAG (v):

Herr talman! Frågan avsåg just den demokratiska utvecklingen i Baltikum. Utrikesministern hänvisade till de 60 milj.kr. som går till ett flertal länder. Det är uppenbart att det är svårt att säga att regeringen i dag har kontroll och en medveten vilja att mer handfast stödja en långsiktig utveckling i de baltiska republikerna. Det är den slutsats som jag drar.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på fråga 1990/91:416 om konventionen om barnens rätt i samhället

Anf. 28 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Bertil Måbrink har frågat mig om hur regeringen avser agera för att kontrollera att konventionen om barnens rättigheter efterlevs.

Konventionen om barnens rättigheter trädde i kraft mindre än ett år efter antagandet, och det är glädjande att redan så många som 74 stater har anslutit sig till den. På svensk sida fäster vi stor vikt vid att konventionen efterlevs. Detta är en fråga som vi uppmärksammar i olika sammanhang, bl.a. under det nyss avslutade mötet med FNs kommission för de mänskliga rättigheterna.

Enligt konventionen skall dess efterlevnad granskas av en särskild övervakningskommitté. Denna kommitté tillsattes vid ett möte med konventionsstaterna i New York den 27 februari där bl.a. Thomas Hammarberg, generalsekreterare för Rädda barnen, invaldes.

För att kunna granska konventionsstaterna är det angeläget att kommittén påbörjar sitt arbete så snart som möjligt och att den får tillgång till rapporter om läget i dessa stater. Bertil Måbrink nämner i sin fråga särskilt Brasilien och Rumänien. Dessa två stater har anslutit sig till konventionen och kommer därför att kunna granskas av kommittén.

När det gäller den andra frågan som Bertil Måbrink särskilt nämner, Israels behandling av palestinska barn på de ockuperade områdena, vill jag tillägga att Israel inte tillträtt konventionen om barnens rättigheter. Frågan om läget i de av Israel ockuperade områdena var emellertid föremål för behandling i det nyss avslutade mötet med FNs kommission för de mänskliga rättigheterna. Den aktuella konflikten har gjort situationen ännu värre, och det finns därför anledning att ägna den särskild uppmärksamhet.

Mera konkret och praktiskt uttryckt hoppas jag att regeringen på torsdag skall kunna fatta ett beslut om utökat bistånd till behövande på de ockuperade områdena och att man då skall ha barnens situation i särskild åtanke.

Anf. 29 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret på min fråga. Jag har inte ställt min fråga angående barnens situation i världen för att kritisera regeringen, utan därför att jag tycker att det är viktigt att man kontinuerligt i de olika parlamenten, däribland i Sveriges riksdag där jag har möjlighet att verka, då och då tar upp detta problem, som är oerhört stort.

Jag är nöjd med det svar som utrikesministern har lämnat. Men barnens situation har ju inte förbättrats, snarare har den i vissa delar av världen försämrats, dels på grund av kriget, dels till följd av det som händer på de ockuperade områdena i Västbanken.

Biståndet till tredje världens länder minskar, och det drabbar ju särskilt barnen. När anslagen blir mindre, minskar möjligheterna för barn att få gå i grundskola. Det var svårt redan tidigare, men nu har det naturligtvis blivit ännu svårare. Det är också en mänsklig rättighet att få gå i skola och skaffa sig en utbildning.

För ett par veckor sedan visades ett reportage om situationen i Brasilien i

TV-programmet 8 dagar. I Brasilien har tydligen ännu ingenting gjorts. Här kan Sverige driva på och verkligen fästa uppmärksamhet på problemet. I Brasilien lever sju miljoner barn mer eller mindre på gatan. Dessa barn utsätts dygnet runt för dödspatruller som fångar upp och dödar dem. Sverige kan spela en väldigt viktig roll genom att bevaka just situationen i Brasilien.

Anf. 30 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag har inte någon annan uppfattning. Något görs, men det är alldeles för litet. Problemen förvärras helt säkert, inte bara i de områden som är drabbade av krig. Det är framför allt fattigdom och svält som försätter miljoner och åter miljoner barn i den här situationen. För barnens skull – men också i eget intresse – måste de rika länderna, dit också Sverige hör, göra så mycket de kan för att förändra situationen.

Anf. 31 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Förra året hölls ett toppmöte i FN angående barnen. Brasiliens statschef lovade då att man skulle ta itu med problemet med gatubarnen, dödspatrullerna och den behandling som barnen utsätts för. Tydligen har det inte gjorts något, för i TV-programmet 8 dagar uttalade sig en biskop som sade att det ännu inte har skett någonting. Av justitieministerns uttalande förstod man att han inte hade så stora möjligheter, eller någon större vilja, att agera.

Biskopen menade att det finns en lag för de rika i Brasilien som skyddar dem, medan det finns en annan för de fattiga som inte skyddar dem. Den stora andelen människor i Brasilien är fattiga. Det är ju ruskigt att det skall vara på det sättet.

Anf. 32 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag såg inte programmet, men jag bestrider inte att det kan förhålla sig så. Det vet jag inte så mycket om. Jag vet dock att det är många barn som far förfärligt illa i Brasilien.

Inom kort kommer Brasiliens president och utrikesminister att besöka Sverige. Då får vi tillfälle att orientera oss om hurudan situationen är.

Överläggningen var härmed avslutad.

12 § Svar på fråga 1990/91:417 om El Salvador och de mänskliga rättigheterna

Anf. 33 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Jan Strömdahl har frågat på vilket sätt Sverige avser att agera i FNs MR-kommission för att försvara de mänskliga rättigheterna i El Salvador.

Från svensk sida har vi under ett tiotal år intagit en aktiv roll i ansträngningarna att påtala det allvarliga läget för de mänskliga rättigheterna i El Salvador och att främja en förändring till det bättre. Senast skedde detta vid

mötet i Genève med FNs MR-kommission, som sammanträdde den 28 januari–8 mars.

Liksom tidigare år medverkade den svenska delegationen till att en resolution antogs om det alarmerande MR-läget i El Salvador. Därvid stödde Sverige aktivt att FNs särskilde representant skulle få i fortsatt uppdrag att årligen rapportera om de mänskliga rättigheterna i El Salvador, vilket också skedde.

Sverige tog också upp El Salvador i det allmänna anförandet om MR-situationen i enskilda länder i MR-kommissionen. Bl.a. kommenterade den svenska delegationen årets El Salvador-rapport från den särskilde FN-representanten.

Sverige stöder självfallet starkt ansträngningarna i FNs regi för att åstadkomma fred och försoning i El Salvador. Vi kommer även framdeles att uppmärksamt följa utvecklingen av MR-läget i landet och att arbeta för att medborgarnas grundläggande fri- och rättigheter respekteras. Sverige fortsätter sitt bistånd för att stödja humanitärt arbete i El Salvador, för insatser att värna om de mänskliga rättigheterna och för att främja en demokratisk samhällsutveckling. Offer för den svåra politiska situationen i El Salvador kommer även i framtiden att beredas en fristad i vårt land.

Anf. 34 JAN STRÖMDAHL (v):

Herr talman! Jag tackar för svaret, som jag ser som positivt och aktuellt. Svaret tog upp det FN-möte som har pågått under de senaste veckorna. Samtidigt uttryckte svaret en vanmakt inför någonting som händer och som är så förskräckligt att det är svårt att sätta sig in i vad det är som egentligen sker.

Det som händer i El Salvador skulle kunna jämföras med att Sveriges ÖB beslutade om att mörda den svenska ärkebiskopen, att avrätta ledaren för riksdagens kristna grupp och i den svängen kanske också ta med ledaren för kds samt ytterligare en rad andra präster, arbetare och bönder.

Uppskattningsvis har det skett 70 000–75 000 mord i El Salvador. Militärens makt står över den civila makten. Tyvärr tvingas man också konstatera att USA bidrar till att stödja detta med pengar till regimen.

Jag inser att det är väldigt svårt för det lilla landet Sverige att göra någonting där man kan sätta makt bakom orden.

Nyligen har det trots allt genomförts ett val under relativ vapenvila, vilket kan ses som ett positivt tecken. Min fråga blir ändå: Om vi nu är överens om att det sker brott mot de mänskliga rättigheter så till den milda grad i El Salvador, går det inte att, tillsammans med andra medlemmar inom Världssamfundet, sätta in några kraftigare åtgärder?

Anf. 35 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag delar den oro och förtvivlan som kommer till uttryck i Jan Strömdahls anförande. Jag är sedan många år ganska väl medveten om situationen i El Salvador, eftersom vi också på partiplanet har haft kontakt med dem som kämpar för frihet och demokrati.

Den enda möjlighet vi har är att verka inom FNs organ och genom bilate-

rala samtal med olika nationer, och på det sättet tänker vi fortsätta. Det är bra att frågan tas upp i Sveriges riksdag.

Överläggningen var härmed avslutad.

13 § Svar på fråga 1990/91:418 om Kina och de mänskliga rättigheterna

Anf. 36 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Låt mig först uttrycka min beundran för den frenesi med vilken vänsterpartiet tar upp förhållandena när det gäller mänskliga rättigheter runt om i världen. Det är bra att denna fråga får en ordentlig genomlysning som visar hur illa ställt det är.

Maggi Mikaelsson har frågat mig hur Sverige avser agera för att Kinas brott mot de mänskliga rättigheterna skall ges fortsatt uppmärksamhet internationellt.

Regeringen har agerat och kommer att fortsätta agera såväl i internationella fora som vid direkta kontakter med företrädare för den kinesiska regeringen för att Kinas brott mot de mänskliga rättigheterna ges fortsatt uppmärksamhet.

Så sent som den 13 februari i år uttalade den svenska regeringen sin sorg och besvikelse över domarna mot ledarna för demokratirörelsen i Kina. I uttalandet underströks att rättegångarna gällde personer som enbart givit uttryck för sina politiska åsikter och att detta står i strid med internationella normer för grundläggande mänskliga rättigheter.

Vi har uppmanat den kinesiska regeringen att frige samtliga dem som fängslats för sina politiska åsikter. Vi har understrukit att detta inte bara gäller intellektuella och studenter, vilkas fall uppmärksammats av massmedia. Det gäller också de fängslade arbetarna, om vilkas öde mycket litet är känt.

Svenska regeringsföreträdare har kontinuerligt i samtal med kinesiska myndigheter uttryckt djup oro över läget beträffande mänskliga rättigheter i Kina. Vi har också protesterat mot behandlingen av oppositionella i Tibet.

I internationella fora har vi vid flera tillfällen kritiserat övergreppen mot de mänskliga rättigheterna i Kina. Senast skedde det i februari vid mötet med FNs kommission för de mänskliga rättigheterna i Genève. Vi berörde då också situationen i Tibet. Vi tog också i höstas upp MR-situationen i Kina, inkl. Tibet, i FNs generalförsamling.

Då Maggi Mikaelsson, som framställt frågan, anmält att hon var förhindrad att närvara vid sammanträdet, medgav andre vice talmannen att Bertil Måbrink i stället fick delta i överläggningen.

Anf. 37 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret. Det är bra att Sverige agerar när det gäller Tibet och de övergrepp som där sker från Kinas sida. Men det är beklagligt att några av de stora länderna i världen tydligen har glömt massakern i juni 1989 i Peking. USA är ett av de länder som nu börjat

odla förbindelserna och Japan är ett annat. Även Världsbanken och Asiatiska utvecklingsbanken har tagit upp förbindelserna. Detta utgör signaler till kineserna att de kan fortsätta att bryta mot de mänskliga rättigheterna. Massakern är glömd.

De som med all rätt deltog i manifestationerna i juni 1989 och tidigare, där man krävde demokratiska fri- och rättigheter, straffas nu och spärras in. Domarna fälls nu efter många år. Det enda som deltagarna har begärt är rätten att uttrycka sin politiska uppfattning och rätten att öppet få verka för den.

Amnesty har i en rapport krävt att man skall begära att kineserna publicerar namn på de fängslade, alla detaljer om anklagelserna mot dem samt datum och plats för förhören. Vidare har Amnesty krävt att förhören skall vara öppna och att internationella observatörer skall tillåtas. För mig, utrikesministern och det svenska folket är detta självklarheter, men så är det inte i Kina.

Sverige har visserligen en röst, men det är inte tillräckligt när nu så stora länder – Sovjetunionen är ett annat exempel, och det var väl ingenting annat att vänta – är öppna för miljardkrediter, stora lån och handelsutbyte.

Perspektivet är något deprimerande, men jag hoppas att Sverige fortsätter sin kamp, och det framgår ju också av svaret, som jag inte har någon anledning att kritisera.

Anf. 38 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Det är riktigt det som Bertil Måbrink säger, att allt fler länder, också länder i vår närhet och inte bara stora länder, har frångått den tidigare linjen då det gäller krediter till och kontakter med Kina.

Det här är ett politiskt avvägningsproblem. Många har gjort gällande att om förhållandena efter så pass lång tid normaliseras på handelns område, kan man på det sättet också skapa möjligheter att stödja dem som kämpar för frihet och demokrati i Kina.

Bland exilkineser här i Sverige finns hos många en stark övertygelse om att det vore bra om Sverige började lätta på restriktionerna. Jag konstaterar med viss stolthet att vi ligger sist i kön, men man måste utan tvivel ta en viss hänsyn till resonemanget om att de egna möjligheterna att stödja demokratin och frihetssträvandena minskar om det kinesiska folket isoleras. Detta måste finnas med i resonemanget då man fattar beslut i frågan. Det är ett faktum att många länder redan är i gång med att normalisera förhållandena.

Anf. 39 BERTIL MÅBRINK (v):

Herr talman! Det ligger kanske en hel del i det som utrikesministern säger, men jag är inte så säker.

Före massakern 1989 var förbindelserna mellan Kina och den övriga världen otroligt utvecklade, men likväl uppvisades samma fruktansvärda brutalitet. Man bör nog vara försiktig i sina handelsförbindelser, även om man inte behöver klippa av dem. Av rapporter som gäller Japan och USA kan man få intrycket att det är fritt fram.

Vi skall naturligtvis ha kontakt och förbindelser med kineserna, därför att det är viktigt, inte minst för oppositionen. Det tror jag att vi kan vara över-

ens om. Men handelsförbindelserna måste ändå hållas på en låg nivå till dess man kan se positiva resultat.

Överläggningen var härmed avslutad.

14 § Svar på fråga 1990/91:419 om de homosexuella och arbetet för mänskliga rättigheter

Anf. 40 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Ylva Johansson har frågat mig om Sverige har lyft fram frågan om de homosexuellas rättigheter i FNs kommission för mänskliga rättigheter eller avser att göra det.

Jag vill först understryka att det, enligt min uppfattning, är mycket viktigt att man i ett demokratiskt samhälle tillåter människor att vara sig själva. Människor är olika, och varje individ måste ha rätt att ge uttryck för sin läggning inom de ramar som gäller i en demokratisk stat. Naturligtvis gäller detta också en persons sexuella läggning. Som jag ser det är det viktigt att vi alla arbetar för en ökad tolerans av homosexuella och hindrar att de diskrimineras.

Inom Nordiska rådet har man beslutat att sätta i gång en utredning om de homosexuella med särskild inriktning på deras sociala förhållanden.

Inom ILO har frågan om regler mot diskriminering av homosexuella uppmärksammats. Ett underorgan till kommissionen för mänskliga rättigheter, den s.k. underkommissionen för förhindrande av diskriminering och för skydd av minoriteter, har uppmärksammat de homosexuellas situation. Underkommissionen har på uppdrag av kommissionen initierat en studie rörande diskriminering av personer med HIV-smitta eller aids.

Även om en del görs inom FN måste man konstatera att många länder ställer sig oförstående till de homosexuella. Att driva deras situation i kommissionen skulle därför kunna få en effekt motsatt den som Ylva Johansson eftersträvar. Med hänsyn till detta har Sverige valt att inte särskilt lyfta fram frågan i själva FN-kommissionen.

Anf. 41 YLVA JOHANSSON (v):

Herr talman! Jag vill tacka utrikesministern för svaret. Jag är glad att utrikesministern gör kopplingen mellan ett demokratiskt samhälle och de homosexuellas villkor. Jag delar utrikesministerns uppfattning. Men jag måste säga att jag har litet svårt att förstå hur de homosexuellas situation någonsin skall kunna förändras, om det faktumet att många länder är oförstående förhindrar att man i kommissionen för mänskliga rättigheter uppmärksammar de homosexellas situation. Den inställning som vi vet finns hos många regeringar – de är oförstående, som utrikesministern uttryckte det – beror inte på något akademiskt problem om förståelse eller oförståelse, men resulterar i förföljelse och förtryck.

För sex år sedan skrev Olof Palme i ett brev, som gällde arbetet för de homosexuellas rättigheter i ett internationellt perspektiv, till Föreningen för sexuellt likaberättigande i Sverige. Han uttryckte sig så här: "Sverige har valt

att i olika internationella organ arbeta för att all form av diskriminering av homosexuella skall upphöra. Det är den effektivaste vägen som står till buds för att förbättra de homosexuellas villkor i ett internationellt perspektiv."

Jag vill då fråga om utrikesministern delar den uppfattning som kom till uttryck i Olof Palmes brev vid det tillfället. Jag vill vidare fråga på vilket annat sätt utrikesministern menar att de homosexuellas situation skall kunna förbättras, om inte det är genom att ta upp frågan i kommissionen för mänskliga rättigheter. Dessutom skulle jag vilja fråga: På vilket sätt skulle de homosexuellas situation kunna förvärras av att frågan aktualiseras?

Anf. 42 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Olof Palmes målsättning ansluter jag mig till helt och hållet. Det är bara genom att man i FNs kommission för mänskliga rättigheter och därmed i FN beslutar att det handlar om diskriminering som vi så småningom kan förbättra de homosexuellas situation.

Egentligen är det, herr talman, en typisk konflikt mellan den tidigare revolutionären och reformisten. Även om vi i det här fallet har samma mål, kan vi inte uppnå målet på en gång. Man får ta det stegvis, för då tillgodoser man sina intressen bäst. Det är alltså en skillnad i den taktiska bedömningen i det här fallet, och jag tror på min bedömning.

Anf. 43 YLVA JOHANSSON (v):

Herr talman! Jag tror inte att det är skillnaden. Jag tror inte heller att jag har gett uttryck för något slags allting genast-inställning i debatten. Jag frågade på vilka andra sätt man kan tänka sig att uppmärksamma frågan om inte i kommissionen för mänskliga rättigheter. Jag skulle kunna bygga ut min fråga. I underkommissionen för att förhindra diskriminering av minoriteter har frågan aktualiserats. Såvitt jag är rätt underättad har man antagit ett policydokument, som har blivit hårt kritiserat för att vara mycket fördomsfullt. Jag undrar om Sverige har agerat i samband med det dokumentets antagande.

Anf. 44 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag kan bara säga att vi är beredda att göra allt vad vi kan för att den uppfattning som jag menar är riktig i det här fallet skall komma till uttryck i konkreta beslut.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på fråga 1990/91:425 om Sveriges neutralitet och en ansökan om medlemskap i EG

Anf. 45 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Per Gahrton har frågat mig hur jag tolkar EG-rådets senaste beslut och diskussion angående EGs militära samarbete och vilka slutsatser regeringen drar beträffande möjligheterna för och utformningen av en svensk ansökan om EG-medlemskap.

Per Gahrtons fråga avser den diskussion som pågår vid EGs regeringskonferens om en politisk union, vars mandat rådet fastlade i Rom i december 1990. Till konferensen bidrar EGs medlemsstater med en rad olika förslag och utkast om den eftersträvande unionens omfattning, struktur, regler och institutioner. Det av Per Gahrton nämnda fransk-tyska förslaget är ett av dessa utkast.

Sedan det presenterades har flera bidrag kommit till diskussionen om den politiska unionens utformning. Bl.a. har EG-kommissionens ordförande Jacques Delors och Storbritanniens premiärminister John Major i tal framfört sina synpunkter på utvecklingen av det utrikes- och säkerhetspolitiska samarbetet i Gemenskapen.

Regeringen följer självfallet noga regeringskonferensen om en politisk union, liksom den samtidigt pågående regeringskonferensen om en ekonomisk och monetär union i perspektivet av en svensk medlemskapsansökan. Den dag vår ansökan om medlemskap i Gemenskapen inlämnas, sker detta på grundval av en sammanvägd helhetsbedömning och inte på grundval av det ena eller andra arbetspapperet under konferensens gång.

I sin samlade bedömning kommer givetvis regeringens syn på alla centrala element i en medlemskapsansökan att ingå, däribland EGs samarbete på det utrikes- och säkerhetspolitiska området, liksom samarbetet inom de ekonomiska, sociala, arbetsmarknadspolitiska, vetenskapliga och kulturella områdena.

Anf. 46 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Den här frågan kommer ständigt upp. Det är inte så konstigt, eftersom det ständigt kommer nya signaler från EG om att man tänker utveckla sig i riktning mot en militärpakt och eftersom den svenska riksdagens majoritet ju faktiskt har sagt att medlemskapsansökan skall ske bara om EG inte blir en militärpakt. Där finns alltså ett klart uttalat förbehåll. Nu har visserligen minst ett parti redan börjat springa ifrån det, men såvitt jag förstår står regeringen fortfarande på den linjen, att blir EG en militärpakt skall det inte bli något svenskt EG-medlemskap.

Då är det två frågor som jag tycker att man inte får riktigt bra svar på. Den ena är bedömningen av vad som pågår. Är det något fel på den bedömning som inte bara jag utan även väldigt många andra gör, nämligen att stämningarna för att EG skall bli en militärpakt stärks inom EG, EG-kommissionen, EG-parlamentet och i de olika EG-länderna? Vilken bedömning gör regeringen? Gör regeringen en annan bedömning, och i så fall varför?

Den andra frågan gäller naturligtvis den svenska ansökan. Alla är överens om att det ändå inte kan bli något svenskt medlemskap förrän under andra halvan av 90-talet. Nu pågår regeringskonferenser som rimligen kommer att klarlägga denna fråga i varje fall betydligt bättre än i dag. Varför är det så bråttom? Varför talar man om EG-ansökan redan i år, t.o.m. kring halvårsskiftet, när frågan ännu inte är klarlagd? Varför kan man inte vänta på att den fråga som riksdagen själv har sagt är avgörande för om det skall bli EG-ansökan eller inte har utvecklats inom EG och är klarlagd?

Varför är det så bråttom med ansökan? Kan ansökan inte vänta i varje fall tills det blir ett klart besked om EG blir en militärpakt eller ej.

Anf. 47 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Den inställning som har kommit till uttryck då det gäller svensk neutralitetspolitik och EG från riksdagsmajoritetens sida gäller också regeringen – det är en självklarhet. Då det sedan gäller bedömningen av vad som håller på att hända inom EG kan man grunda sin bedömning på de olika förslag som har kommit från många olika håll. Där finns förslag som går i en annan riktning, där man alltså bestämt motsätter sig ett försvarspolitiskt samarbete. Situationen är den att för att man skall få ett beslut om någonting annat, t.ex. en försvarsunion, krävs det konsensus, dvs. alla länder skall vara med. Jag kan bara redovisa det mycket bestämda intryck jag har fått vid mina samtal med många utrikesministrar från EG-länder, nämligen att något sådant beslut inte kommer att fattas. Jag tror att den debatt som nu pågår inom regeringskonferenserna ganska snart kommer att visa att besluten kommer att gå i den riktningen.

Beträffande själva tidpunkten vill jag inte ta upp någon diskussion nu, därför att jag tycker att det är litet för tidigt. Jag menar att man måste avvakta den debatt som pågår inom konferenserna. Man kan komma i den situationen att man är så pass osäker att man vill avvakta konferensernas avslutning innan beslut fattas.

Anf. 48 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Nu skall man tolka utrikesministern så att det kommer klarare, t.o.m. klara, besked från EG om vad som kommer att hända. Utrikesministern spår t.o.m. att det skall bli ett klart besked om att EG inte blir en militärpakt. Om utrikesministerns bedömning skulle vara riktig, vilket ju teoretiskt eventuellt skulle kunna bli fallet, varför då inte invänta detta besked? Varför inte klart säga ifrån att regeringen avser att invänta ett besked på den punkt där riksdagen har uttalat sig innan man lämnar in en ansökan? Varför inte göra det fullständigt rimliga och elementära att avvakta besked på den enda punkt där riksdagen enhälligt har slagit fast att man vill veta hur det blir? För blir det på ett visst sätt kan Sverige inte bli medlem. Varför kan vi inte invänta detta besked?

Anf. 49 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag kan på den frågan bara svara att regeringen inte kommer att fatta något beslut förrän vi på goda grunder är alldeles säkra på vår sak, nämligen att det som kommer fram inom regeringskonferenserna inte kommer att strida mot svensk neutralitetspolitik.

Anf. 50 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Det här är möjligen ett steg framåt. Regeringen kommer inte att lämna in en ansökan om svenskt medlemskap, förrän regeringen är på goda grunder alldeles säker på att ingenting kommer att strida mot svensk neutralitetspolitik. Det innebär bl.a. att man skall vara alldeles säker på att EG inte blir en militärunion. Då kan vi i stort sett avsluta EG-debatten i det här landet, för det är min absolut fasta övertygelse att det inte kommer att kunna inlämnas en medlemskapsansökan, definitivt inte i år. Sanningen är ju den att EG-parlamentet, EG-kommissionen och minst åtta av de tolv

medlemsstaterna vill ha denna militärunion. T.o.m. i Danmark finns det stark opinion i den riktningen. Grekland säger inte nej, och i England har man börjat ändra på sig. Alla vet att Irlands neutralitet är av speciell art.

Kan utrikesministern utan att avslöja någonting sekretessbelagt tala om vad det finns för EG-land som skulle kunna utnyttja sin vetorätt för att stoppa en militärpakt?

Anf. 51 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Det har jag en mycket klar uppfattning om, men den debatten skall jag inte ta nu. Jag vill bara upprepa det jag redan har sagt, att det krävs total enighet för att man skall kunna ändra EGs politik i det avseendet. Någon sådan enighet finns det ingen som helst anledning att tro skall uppstå i dag. Men jag vill vara litet säkrare på min sak, innan jag kopplar ihop det här konstaterandet med en medlemsansökan.

Anf. 52 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Vi som nästan på heltid ägnar oss åt att följa vad som händer i EG blir mer och mer överens om – jag är verkligen inte ensam om denna bedömning – att de fyra länder som hittills har varit tveksamma blir allt mindre tveksamma. Det är faktiskt ingen som seriöst tror att något av de tre mindre länderna skulle använda ett ensamt veto för att blockera en militärpakt. I England sker nu en snabb utveckling.

Då blir slutsatsen av detta att det är Sverige som skall blockera en militärpakt. Tänker man sig att Sverige skall ansöka om medlemskap och hinna in i EG, medan enhällighetsprincipen, som nu håller på att avskaffas, fortfarande finns kvar? Så skall Sverige se till med sin blockerande röst att Jacques Delors, Frankrikes och Tysklands planer på en militärpakt inte kommer att förverkligas? Är det denna fantastiska mullvadsteori som ligger bakom de senaste affischerna om den socialdemokratiska gemenskapen?

Anf. 53 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag är inte beredd att diskutera mullvadsteorier här – de hör hemma någon annanstans.

Anf. 54 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Detta inslag hade naturligtvis ett litet slag av skämtsamhet men också ett stort slag av allvar. Vad jag efterlyser är ändå om Sveriges utrikesminister, som hävdar att han på goda grunder fortfarande inte tror att EG kommer att bli en militärpakt, kan ge någon signal om vem inom EG, vilken beslutsinstans, som kan bromsa denna ångvält som rullar i den riktningen och hur det skall gå till. Vilket EG-land skall lägga in veto?

Anf. 55 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Så småningom har vi alla de kunskaper och fakta som behövs för att göra en noggrann bedömning. Då skall den redovisas för och diskuteras i riksdagen.

Anf. 56 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Vi kommer kanske inte så vansinnigt mycket längre, men om man skall ta utrikesministern på orden – jag utgår självfallet från att vi skall göra det – så måste det innebära att det inte finns någon möjlighet att svensk ansökan om medlemskap skall kunna lämnas in någon gång i sommar. Det kan inte finnas någon som helst möjlighet att man på goda grunder kan vara alldeles säker före sommaren på att EG inte blir någon militärpakt. Det finns ingen chans i världen. Då tillåter jag mig att tolka resultatet av denna debatt så, att den beramade ansökan om medlemskap – om nu dessa ord skall tas på allvar – är skjuten på obestämd tid, en god bit in i framtiden.

Anf. 57 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Det vore en både för långtgående och för felaktig slutsats.

Anf. 58 PER GAHRTON (mp):

Herr talman! Det beklagar jag verkligen, för om slutsatsen är felaktig, måste det bero på att grunden är byggd felaktigt. Grunden är det som utrikesministern har sagt här offentligt inför riksdagen. Det vore ytterligt beklagligt om utrikesministern inte slog fast att det krävs att vi på goda grunder skall vara alldeles säkra på att EG inte blir en militärpakt innan ansökan om medlemskap lämnas in. Jag drar den enda rimliga slutsatsen av detta, och det visar sig att jag inte kan dra den slutsatsen. Då måste utrikesministern ha uttryckt sig för kategoriskt.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Svar på fråga 1990/91:426 om de mänskliga rättigheterna i Peru och Filippinerna

Anf. 59 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Läget för de mänskliga rättigheterna i Peru har under avsevärd tid gett anledning till oro. Från svensk sida har vi därför vid ett flertal tillfällen de senaste åren funnit anledning att uppmärksamma denna allvarliga situation i arbetet vid FNs kommission för de mänskliga rättigheterna.

Så skedde också i samband med årets debatt om tortyr och försvinnanden. Sverige påtalade då det alarmerande antalet försvinnanden i Peru och uppmanade till åtgärder för att få ett slut på denna skrämmande företeelse. Vi sade också att man måste inleda undersökningar för att utreda det höga antalet ouppklarade fall bland de försvunna.

Svenskt bistånd lämnas för att stödja humanitärt arbete i Peru och för insatser i syfte att värna om de mänskliga rättigheterna. Vad gäller situationen i Filippinerna kan sägas att under de drygt fyra år som Corazon Aquino varit president i Filippinerna har sex kuppförsök genomförts. Till den labila politiska bilden hör också brist på sociala reformer och brott mot mänskliga rättigheter. Statistik från officiella källor och enskilda organisationer tyder på att läget för mänskliga rättigheter i vissa avseenden – anmälningar mot mili-

tären om försvinnanden, tortyr och olagliga frihetsberövanden – har förbättrats.

Vid årets möte i Genève med FNs kommission för de mänskliga rättigheterna verkade Sverige för att FN granskar läget i ett antal länder, där allvarliga brott mot de mänskliga rättigheterna förekommer. Beträffande Filippinerna är vi medvetna om att överträdelser mot de mänskliga rättigheterna sker, och i ett svenskt anförande kommenterades förekomsten av tvångsmässiga försvinnanden i landet.

Anf. 60 BENGT HURTIG (v):

Herr talman! Jag får tacka utrikesministern för svaret.

Ett skäl till att vi från vår sida driver en offensiv när det gäller mänskliga rättigheter är att vi anser att rätten att organisera sig fackligt, politiskt och i intresseorganisationer i tredje världen är oerhört viktig för att man skall kunna åstadkomma en rättvis fördelning av den ekonomiska tillväxten och också av det bistånd som ges. Enligt vår åsikt visar erfarenheterna att det inte räcker med att man har ett flerpartisystem. Inom ramen för ett sådant system kan det mycket väl utvecklas ett förtryck som gör att talet om demokrati blir innehållslöst. Ofta sker också övergreppen vid försök att komma åt olagligförklarade upprorsrörelser som inte har något samband med de rörelser som man gjort sig skyldig till övergrepp mot.

Vi menar att ett exempel på de nämnda förhållandena är Peru, där våldet kommer från såväl den nationella armén som dödsskvadronerna och gerillan Sendero Luminoso. I den tredjedel av landet där hälften av befolkningen lever är det för närvarande undantagstillstånd. Medborgarna saknar där sina grundlagsfästa rättigheter. Sedan 1980 har 18 000 människor dödats vid politiska mord, och mer än 4 000 människor är försvunna. De senaste åren har organisationer för mänskliga rättigheter utsatts för attentat. I februari 1990 sprängdes bomber utanför lokaler tillhörande Amnesty, Röda korset och Internationella juristkommissionen.

I Filippinerna reser man t.o.m. frågan om det är så värst mycket bättre nu än under Marcos-diktaturen.För närvarande bedömer man att det under de tre senaste åren har suttit ungefär 12 000 politiska fångar i fängelse. Sju advokater har mördats, vilket har lett till att ytterst få advokater i dag törs åta sig fall.

Jag hoppas att man i framtiden lyfter upp frågan om de mänskliga rättigheterna i Peru och Filippinerna till en högre nivå.

Överläggningen var härmed avslutad.

17 § Svar på frågorna 1990/91:429 och 469 om bombningarna i Irak och den kurdiska befolkningen

Anf. 61 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! I sin fråga hänvisar Berith Eriksson till uppgifter som framkommit i turkiska massmedia om bombangrepp på båda sidor av den tur-

kisk-irakiska gränsen, om bomber fällda i Kurdistans turkiska del och om att radio Teheran talar om 20 000 döda i Iraks kurdiska områden.

Hon frågar mig om även detta ingår i FN-uppdraget att köra ut Irak ur Kuwait.

Lola Björkquist har även ställt en fråga om kurdernas situation i Irak. Hon frågar mig vilka åtgärder jag tänker vidta för att Sverige skall verka för att även den kurdiska frågan kommer med i förhandlingarna och att fängslade kurder i Irak kan få lämna fängelserna.

Jag besvarar de två frågorna i ett sammanhang.

Jag vill börja med att understryka det osäkra i de uppgifter Berith Eriksson hänvisar till. Den svenska regeringen har inga bekräftelser på att några sådana händelser skulle ha ägt rum.

Eld upphör den 28 februari anbefalldes av president Bush efter knappt 100 timmars strider. Detta korta markkrig föregicks av fem veckors intensiv flygbekämpning av strategiska mål i Irak.

Det är naturligtvis inte otänkbart att dessa strategiska bombningar även innefattade mål i de områden av Irak som bebos av kurder. Men att avsikten skulle vara att angripa civila mål i området är osannolikt.

Tvärtom tyder de flesta uppgifter på att de allierade i sina flygbombningar syftade till att undvika att civilbefolkningen drabbades.

Resolution 678 bemyndigar de FN-medlemsstater som samarbetar med Kuwaits regering att använda alla nödvändiga medel för att förmå Irak att uppfylla de resolutioner säkerhetsrådet antagit med anledning av Iraks invasion av Kuwait den 2 augusti. Resolutionen preciserar inte närmare vad som menas med denna formulering.

Syftet med resolutionen, nämligen att förmå Irak att lämna Kuwait, innefattar naturligtvis inte ett angrepp på civila mål i de av kurder befolkade områdena.

Mitt svar på Berith Erikssons fråga blir således nej.

Vad gäller den fråga Lola Björkquist har ställt kan följande sägas:

Kurderna lever i en mycket utsatt situation i gränsområdet mellan fem länder. Vid upprepade tillfällen har världen fått ta del av skakande skildringar om övergrepp mot den kurdiska minoriteten. Många kurder har tvingats fly från sina hem och lever under svåra förhållanden i flyktingläger. I andra fall har tvångsförflyttningar av kurderna skett i stor skala. Rapporter om tortyr och fängslanden av kurder når med jämna mellanrum omvärlden.

För exakt tre år sedan dödades tusentals försvarslösa kurder i en attack med kemiska stridsmedel mot samhället Halabja i Irak. Uppgifterna om detta ohyggliga dåd skakade världen och ledde till många protester, också från svensk sida.

Regeringen fortsätter att med oro följa kurdernas situation i regionen. Detta gäller inte minst kurdernas situation i Irak. Den svenska synen har vid upprepade tillfällen kommit till uttryck i bl.a. FN, samt i bilaterala samtal med regeringsföreträdare från de länder som har stora kurdiska minoriteter.

FNs kommission för de mänskliga rättigheterna beslöt tidigare denna månad att tillsätta en särskild rapportör för att granska förhållandena i Irak. Sverige tillhörde förslagsställarna till resolutionen, i vilken särskild oro uttalas för kurdernas situation.

För blott några dagar sedan, den 15–17 mars, ägde en stor konferens rum i Stockholm om kurdernas rättigheter. Arrangörer var den svenska kommittén för kurdernas mänskliga rättigheter.

En representant för regeringen, statsrådet Maj-Lis Lööw, invigningstalade vid konferensen. I sitt tal underströk hon betydelsen av att kurdernas mänskliga rättigheter till fullo respekteras. I talet underströks särskilt den svåra situationen för kurderna i Irak. Statsrådet Lööw redogjorde i sitt tal även för de insatser Sverige gjort för att lindra kurdernas lidanden. Dit hör bl.a. hjälp till kurdiska flyktingar.

Jag kan försäkra Lola Björkquist att regeringen kommer att fortsätta att uppmärksamt följa frågan om kurdernas rättigheter. Jag kan väl till detta foga att jag inom kort för att få mer information om vad som pågår i området träffar en av de mera framträdande ledarna för kurdernas sak.

Anf. 62 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Jag tackar utrikesministern för svaret på min fråga.

Att USA har opererat med bombplan från basen Incirlik i Turkiet har inte bara turkiska tidningar försökt informera om. På flera håll i Europa har man i massmedia kunnat både läsa och höra om detta. Den 18 januari var ett av bombtillfällena. Då bombades staden Zaho i Irak. Anfallet varade ca 20 minuter. När planen återvände började de plötsligt bomba ett område i Turkiet mellan Beve Baya och Caliskan. Minst 17 bomber fälldes vid detta tillfälle. När det gäller den turkiska sidan rörde det sig om förmodade gerillaställningar tillhörande PKK. Jag kunde också nämna en hel mängd namn på irakiska byar som har bombats, bl.a. åtta byar som jag har antecknat namnen på. Här har det inte varit fråga om någon precisionsbombning och därför har verkningarna blivit förödande. FN kommer förmodligen att utreda vad som hände under kriget och då får man väl anta att även USAs och Turkiets handlingar tas med. Läget är ju mycket känsligt just nu. Turkiets kurder behöver verkligen stöd för att inte kurderna som folkgrupp på nytt blir offrade.

Under den senaste helgen har det varit massdemonstrationer och generalstrejk i Turkiet. Det gäller ju också att välja sida och hjälpa de demokratiska krafterna i landet. Skall man försöka förstå förtryckarna eller skall man ställa sig på de förtrycktas sida? I förra veckan hörde jag att EG-parlamentet för första gången riktat kritik mot Turkiet. Har Sverige några planer på att i detta läge rikta kritik mot Turkiet, därför att landet inte följer bestämmelserna om mänskliga rättigheter?

Anf. 63 LOLA BJÖRKQUIST (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret.

Vi är naturligtvis tacksamma för att Sverige är med i diskussioner och inte avvisar de kurdiska ledare som vill komma hit för samtal. Men jag tycker inte att det räcker att uppmärksamt avvakta och följa frågan. Just nu finns det enligt min mening möjligheter att agera verkligt kraftfullt. Min fråga gällde på vilket sätt Sverige kommer att agera för att den kurdiska frågan skall komma upp vid förhandlingarna. Den palestinska frågan kommer tydligen att tas upp och då är det ju oerhört viktigt att även den kurdiska tas upp. Det gäller alltså 20–25 miljoner människor som under en mängd år har varit

bortglömda. Detta är ju ingen anledning för att glömma bort dem även i fortsättningen. Nu är det ju ett alldeles unikt tillfälle. Hoppet hos många har ju tänts. Det gäller i synnerhet de människor som sitter i Iraks fängelser. Jag kan gå tillbaka till 1980 då ett antal faily-kurder och andra affärsmän samlades ihop av Saddam Hussein, lurades att det skulle bli teaterbesök efter ett möte om den ekonomiska situationen i landet, kördes i väg till gränsen och skjutsades ut ur landet. Familjerna kastades ut senare. Människornas nationalitet togs bort. Man kvarhöll ett antal av familjemedlemmarna, och sedan dess har dessa suttit i fängelse runt om i Irak. Därför menar jag att det är viktigt vi agerar nu, så att dessa människor och alla andra som orättfärdigt sitter i Saddam Husseins fängelser kan släppas. Min fråga lydde därför: Vad gör Sverige för att den kurdiska frågan skall komma upp vid förhandlingarna?

Anf. 64 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag vill på de här frågorna bara svara, att om man vill åstadkomma – och det måste FN vilja – bestående fred och stabilitet i Mellanöstern, kan man inte lyckas utan att också den kurdiska frågan tas upp.

Anf. 65 BERITH ERIKSSON (v):

Herr talman! Det låter mycket positivt om Sverige kommer att arbeta på det sättet.

Jag skulle vilja passa på och fråga beträffande Turkiet. Den ansats som Sverige gjorde i Europarådet för att kritisera Turkiet kom ju av sig, då Sverige och vissa andra länder svalde det bete som Turkiet så försåtligt lade ut. Har Sverige gjort någon utvärdering och avser Sverige att på något sätt kritisera Turkiet för brotten mot mänskliga rättigheter?

Anf. 66 LOLA BJÖRKQUIST (fp):

Herr talman! Det känns bra om utrikesminister Sten Andersson tror att FN nu är berett att se till att även den kurdiska frågan kommer upp. Anledningen till att jag ställde min fråga är den att jag tycker att det har blivit så otroligt tyst. Bush-regimen säger ingenting och knappast några andra heller. Innan eld upphör var aktuellt nämndes emellertid saken. Men nu efteråt när det finns en chans har jag inte kunnat se att någon har uppmärksammat saken. Har utrikesministern möjlighet att tala om varför han är så optimistisk?

Överläggningen var härmed avslutad.

18 § Svar på fråga 1990/91:450 om neutralitetspolitiken och uppgifterna om svensk signalspaning mot Sovjet

Anf. 67 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Lars Werner hänvisar i en fråga till mig till uppgifter av en FRA-anställd om svensk signalspaning mot Sovjetunionen och svenskt underrättelsesamarbete med USA. Lars Werner frågar mig om detta – förutsatt

att uppgifterna är riktiga – står i överensstämmelse med den officiella svenska neutralitetspolitiken.

Det är ingen hemlighet att Sverige liksom andra länder bedriver signalspaning för att kartlägga militär verksamhet i vårt närområde. Det vore oansvarigt att inte göra det. Det är en helt legitim aktivitet.

Signalspaning från flygplan eller fartyg får naturligtvis inte innebära kränkningar av andra staters territorium.

1974 års underrättelseutredning underströk i sitt betänkande den stora betydelsen av den verksamhet som bedrivs av FRA. Regeringen delade den bedömningen. Det gjorde också riksdagen, när den antog propositionen om den militära underrättelsetjänsten (prop. 1975/76:189) och därmed lade fast riktlinjerna för denna.

Samma bedömning gäller i dag. De tekniska möjligheterna att inhämta militära underrättelser har naturligtvis förbättrats mycket under de senaste 15 åren. Men för ett alliansfritt land med begränsade resurser till sitt förfogande spelar signalspaningen alltjämt en mycket viktig roll. Vi har ju t.ex. inte stormakternas möjligheter att bedriva satellitspaning.

Det är inte heller någon hemlighet att svenska myndigheter bedriver samarbete med utländska underrättelseorganisationer. Såväl underrättelseutredningen som regeringen och riksdagen menade att samarbete med utländska underrättelseorganisationer är nödvändigt och till nytta för Sverige. Inte heller den bedömningen har förändrats.

För det här utbytet finns det strikta riktlinjer. Självfallet skall det vara till nytta för det svenska försvaret. Svensk signalspaning och svensk underrättelseverksamhet över huvud taget styrs av svenska behov. Vi utför inte beställningsuppdrag åt andra länder.

Regeringen – och då närmast försvarsministern – har det yttersta ansvaret för den militära underrättelsetjänsten. Det är överbefälhavaren som leder verksamheten. ÖB och chefen för FRA håller regeringen informerad om inriktningen av underrättelsetjänsten och arbetets bedrivande i stort.

Försvarets underrättelsenämnd, som är parlamentariskt sammansatt, följer och kontrollerar den militära underrättelsetjänsten. Genom nämnden förstärks insynen i och kontrollen av verksamheten.

Vår neutralitetspolitik stöds och måste stödjas av ett starkt och allsidigt sammansatt totalförsvar. Inom totalförsvaret är underrättelseverksamheten av största betydelse. Att i ett allvarligt krisläge få förvarning om militär verksamhet i närområdet är naturligtvis av särskild vikt för ett land med små stående styrkor.

Signalspaning mot militär verksamhet i vårt närområde är inte bara förenligt med vår neutralitetspolitik. Det är nödvändigt för att trygga vår säkerhet. Som ett alliansfritt land måste vi själva kunna bilda oss bästa möjliga uppfattning om vad som händer militärt i vår omgivning.

Utbyte av underrättelser med andra stater förbättrar vår beredskap inför kriser, som kan blossa upp. Detta utbyte – inom de strikta riktlinjer som dragits upp av riksdagen och med den kontroll som finns – ligger väl i linje med vår neutralitetspolitik.

Signalspaningen och det strikt reglerade utbytet av underrättelser ökar våra utsikter att förbli neutrala i händelse av krig i vår närhet. Så är det i dag,

och så var det i högsta grad under det kalla kriget. Då fanns ju en uppenbar risk för ett krig mellan militärblocken i Europa, som Sverige skulle kunna dras in i.

Anf. 68 LARS WERNER (v):

Herr talman! Jag tackar utrikesminister Sten Andersson för svaret och avslöjar väl ingen hemlighet om jag säger att jag inte är överraskad över svaret. Det har ju givits offentlighet åt det hela under de dagar som förflutit sedan jag ställde frågan.

I min fråga ligger det egentligen två frågor: dels händelserna 1952, dels utbytet av uppgifter med i detta fall USA. För att vi inte skall behöva diskutera frågan om signalspaning och spioneri vill jag bara säga att jag delar uppfattningen att Sverige måste bedriva signalspaning. Jag betraktar inte detta som spioneri. Det är en nödvändig verksamhet, och den sköts naturligtvis både över internationellt vatten, från vattnet och i luften, och också från Sverige. Så den frågan behöver vi inte diskutera.

Det här är ju ingenting nytt. Frågan har funnits med ända sedan 1950-talet. Det senaste halvåret har jag och andra från vårt parti aktualiserat den på grund av alla de nya uppgifter som har kommit fram. Regeringens inställning har egentligen hela tiden varit att den inte vet någonting, att den inte känner till någonting och att den inte vill säga någonting.

Jag är inte helt övertygad om att tystnaden beror på att man inte vet någonting. Jag skulle mycket öppet och frankt vilja säga att det mera rör sig om partilojalitet mot tidigare försvars-, utrikes- och statsministrar.

Nu är emellertid regeringen beredd att tillsätta en kommission med uppgift att med hjälp av svenska arkiv, förhoppningsvis också sovjetiska, få fram sanningen om vad FRA och det svenska försvaret sysslade med under de här åren. Regeringen säger nu att den här verksamheten har pågått och att den är förenlig med svenska intressen. Har ni ingenting vetat förut? Varje gång vi ställt frågan har det kommit fram att man har vetat någonting. Därför tror jag att ni vet mera om 1952 års händelser än vad ni vill tala om i dag.

Anf. 69 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag tycker inte att detta är en fråga om tro. Vi vill få fram klara fakta om vad som hände. Det förekommer olika uppgifter. Ingen av dem bekräftas på ett sådant sätt att vi kan utgå från att de är riktiga.

Den sakkunniggrupp som jag nu tillsätter skall få ta del av allt det material som finns inom UD, försvarsdepartementet, FRA, SÄPO m.fl. inrättningar.

Det är också min förhoppning att de uppgifter som har lämnats ifrån sovjetiskt håll, från den sovjetiske generalen som säger sig ha gett order om nedskjutningen, skall leda till en öppenhet från Sovjets sida så att man även är beredd att öppna krigsarkiv där. Först då kan vi få fram den fulla sanningen, och då skall den öppet redovisas för svenska folket. Då kan vi börja diskutera om regeringen, militärerna eller andra har gjort fel eller inte. Att basera debatten på tro tycker jag inte leder någonstans.

Anf. 70 LARS WERNER (v):

Herr talman! Jag baserar inte debatten på tro utan på de nya uppgifter som kommer fram efter hand. Sten Andersson vet att socialdemokraterna

har varit mycket tystlåtna i de regeringar som de har haft ansvaret för under dessa år. Det senaste är nu, vilket jag hälsar med tillfredsställelse, att man tillsätter en kommission bestående av tre personer. Jag hoppas att den byken inte tar lika lång tid att tvätta som en del annan byk som skulle tvättas offentligt.

Eftersom det tidigare har förnekats, uppstår ändå frågan om Sten Andersson inte är medveten om att trovärdigheten minskar om sådana här frågor hela tiden skall få avgöra om man skall få fram sanningen. Jag hoppas att sanningen kommer fram. Jag hoppas att man nu öppnar alla arkiv. Som jag sade hoppas jag också att man öppnar de sovjetiska arkiven. Jag tror dock inte att sanningen finns i de sovjetiska arkiven. Den finns säkert hos FRA. Frågan kvarstår: Har de svenska regeringarna och de ansvariga ministrarna haft grepp över denna verksamhet?

Anf. 71 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Den sakkunniggrupp som jag nu tillsätter skall ha till uppgift att ta fram alla fakta och inte dölja något. Då är det dags att diskutera på grundval av vetande och inte gissningar och tro. Lars Werner är fortfarande ute på ett gungfly som består av tro och gissningar. Det är ett litet för dåligt underlag för en debatt.

Anf. 72 LARS WERNER (v):

Herr talman! Om jag nu är ute på gungfly tror jag att de regeringar som Sten Andersson har varit med och administrerat och tagit del i under årens lopp, bl.a. som ansvarig politiker, hade kunnat tillsätta en sådan grupp mycket tidigare om man hade velat ha fram sanningen. Det är möjligt att det politiska klimatet för att göra det är bättre i dag, men jag tror att ni har mycket mera att tala om. Det handlar inte bara om tro.

Nu tror jag inte att jag kan få ut så mycket mera svar i dag. Efter det att man har tillsatt en sådan grupp får vi fortsätta att diskutera de frågor som ligger bakom den fråga som jag har ställt i dag, och som även har ställts tidigare. I stället för att ni skall tvingas till detta efter varje steg och varje ny uppgift som kommer, är jag ganska övertygad om att det hade varit bättre om ni hade gjort det tidigare. Min huvudkritik riktar sig dock inte mot detta. Jag är glad över att ni gör det här nu.

Anf. 73 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Lars Werner har åtminstone ena benet nere i gungfly när han påstår att tidigare regeringar skulle ha velat dölja det som har hänt. Redan år 1952 begärde den dåvarande utrikesministern Östen Undén att Sverige och Sovjetunionen skulle tillsätta en gemensam kommission för att klara ut vad som hade hänt. Sovjet nekade. Då föreslog Östen Undén att man i stället tillsammans skulle gå till den internationella domstolen i Haag. Sovjet nekade. Därefter sände Östen Undén en s.k. blåbok baserad på haverikommissionens undersökning till FN. Han baserade sitt inlägg på detta och krävde Sovjetunionens medverkan.

År 1983 genomfördes en undersökning som är offentliggjord. Den leddes av försvarsdepartementet, där man öppnade arkiven. I den undersökningen

finns inget som tyder på att något fel skulle ha begåtts. Det som är intressant nu är de ryska uppgifterna. Det har också kommit en del andra uppgifter som rör svenska förhållanden. Detta skall vi undersöka, och sedan kan vi föra debatten på fast mark.

Anf. 74 LARS WERNER (v):

Herr talman! Gungfly eller inte, men om ni hade velat plocka fram dessa uppgifter – inte minst med hänsyn till de anhöriga som fortfarande lever i ovisshet – hade ni kunnat göra det mycket tidigare. Nu ser det ut som om det är de senaste sovjetiska uppgifterna som gör att den svenska regeringen vill tillsätta en utredning. De uppgifter som finns i de svenska arkiven har ju funnits tidigare.

Anf. 75 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Man har redovisat vad UDs arkiv innehåller, och det är offentliggjort. Det nya är de uppgifter som har kommit fram från sovjetisk sida och som innehåller någonting helt annat. Det är värt att undersöka.

Anf. 76 LARS WERNER (v):

Herr talman! Det innebär således att man när det gäller de svenska arkiven behöver inte göra något annat än att hänvisa till 1983 års utredning. Sedan skall man gå in i de sovjetiska arkiven. Sten Andersson, detta är inte riktigt trovärdigt. Skall det bli verklighet, skall man redovisa allt. Jag är glad över att ni gör det. Ibland får man komma med självkritik och göra omvärderingar. Det kostar på, men det kunde ni också kosta på er.

Anf. 77 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag tror att Lars Werner är ett trovärdigt sanningsvittne beträffande det senare, så det bestrider jag inte. Jag tycker att självkritik är bra.

Jag har ingen annan ambition än att ur svenska arkiv, vilka de än är, plocka fram allt som finns för att belysa denna fråga. Men jag knyter också stora förhoppningar till det sovjetiska agerandet. Därigenom tror jag att vi kan få fram sanningen, och då skall vi föra en ny debatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

19 § Svar på fråga 1990/91:462 om de albanska flyktingarna

Anf. 78 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Lars Leijonborg har frågat mig om jag har för avsikt att vidta någon åtgärd för att söka förmå de italienska myndigheterna att ändra sin inställning till albanska flyktingar.

Italien är i likhet med Sverige bundet av förpliktelserna i 1951 års Genèvekonvention om flyktingars rättsliga ställning. Denna konvention förbjuder en fördragsslutande stat att avvisa en flykting till ett land där denne löper risk för politisk förföljelse.

Det är i dagsläget inte möjligt att fastställa om de albaner som det här är fråga om drabbas av någon påföljd, om de återvänder till Albanien, dvs. om de verkligen är flyktingar i Genèvekonventionens mening. Det har förekommit uttalanden av myndigheter i Albanien om att dessa flyktingar inte skall bestraffas – vad uttalandena nu är värda. Självfallet anser vi dock att albaner, som söker asyl i ett annat land, inte skall återsändas till sitt hemland utan att först en noggrann undersökning av förhållandena där skett. I det sammanhanget måste klarläggas om den enskilde riskerar att utsättas för politisk förföljelse.

Jag har svårt att föreställa mig att inte också Italien skulle respektera principen om non-refoulement, dvs. den princip som innebär att en stat inte får – och nu citerar jag Genèvekonventionen – "utvisa eller avvisa flykting till gränsen mot område varest hans liv eller frihet skulle hotas på grund av hans ras, religion, nationalitet, tillhörighet till viss samhällsgrupp eller politiska åskådning".

Anf. 79 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Jag ber att få tacka utrikesministern för svaret och för att han orkade med även denna sista fråga i den långa frågeraden.

Det här är naturligtvis en känslig fråga, eftersom den berör ett EG-land. Just därför tycker jag dock att det är angeläget att vi agerar. Även i den internationella debatten har det framförts kritik mot EG för EG-ländernas sätt att hantera flyktingpolitiken.

När utrikesministern säger att han har svårt att föreställa sig att Italien inte skulle respektera principen i Genèvekonventionen om att inte avvisa flyktingar, blir jag litet förvånad. Pressrapporteringen från händelserna i Brindisi är ganska entydiga. Italienska myndigheter har uppträtt på ett sätt som även har fått FNs flyktingkommissarie att reagera. Det är väl tämligen klarlagt att man både genom fartygen i Adriatiska havet och genom uppträdandet i Brindisi har försökt förmå dessa flyktingar att återvända till Albanien.

Bakgrunden till min fråga är att jag menar att Sverige har gjort för litet för att främja en utveckling mot demokrati i Albanien. Man kan jämföra med vad vi gjorde för Albaniens grannland Grekland, när Grekland var en diktatur. Sverige har t.ex. ingen ambassad i Albanien, vilket länge har förvånat mig.

Jag måste fråga utrikesministern om det, trots att det berör ett EG-land, är otänkbart att Sverige tar upp denna fråga med den italienska regeringen. Situationen i Albanien är sådan – jag menar att Albanien är Europas hårdaste diktatur – att det borde vara ganska självklart att flyktingar därifrån skulle få en fristad i andra länder.

Anf. 80 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Jag skall träffa den italienske utrikesministern om tre veckor. Jag skall då orientera mig mer i ämnet. Det lovar jag.

Anf. 81 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Jag är i och för sig tacksam för det. Jag hoppas bara att inte alltför många olyckor hinner inträffa under de tre veckorna. Jag hoppas

verkligen att utrikesministern tar den här debatten som ett incitament för att på allvar ta upp den här mycket allvarliga frågan vid det sammanträffandet.

Överläggningen var härmed avslutad.

20 § Meddelande om svar på interpellation 1990/91:162

Anf. 82 Utrikesminister STEN ANDERSSON (s):

Herr talman! Med åberopande av gällande lagrum i riksdagsordningen vill jag tala om att jag på grund av utrikes resa inte kan inom den föreskrivna tiden svara på interpellation nr 162 av Margareta Persson om kidnappade barn med utländska pappor. Jag är dock beredd att göra det så snart som möjligt.

Ajounering

Kammaren beslöt kl. 16.22 på förslag av andre vice talmannen att ajournera frågestunden till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

21 § Svar på fråga 1990/91:459 om ett eventuellt avtal med EG inom jordbruksområdet

Anf. 83 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Per-Ola Eriksson har med hänvisning till utrikeshandelsministerns information till riksdagen den 7 mars 1991 om EES-förhandlingarna frågat utrikeshandelsministern om den svenska regeringen förbereder ett bilateralt avtal med EG inom jordbruksområdet i anslutning till ett EES-avtal, med syfte att försämra det svenska gränsskyddet, och vad överläggningarna i så fall omfattar.

Jag besvarar frågan i utrikeshandelsministerns ställe.

Själva jordbrukspolitiken ligger utanför de nu pågående förhandlingarna om ett eventuellt EES-avtal. Hösten 1990 lade dock EG ett bud på vissa delar av jordbruksområdet som ingår i det förhandlingsmandat som fastställts för kommissionen. I detta ingår förslag till harmonisering av reglerna för det fytosanitära området, dvs. växtskyddsområdet, och det veterinära området. Det föreslogs även ett ömsesidigt avskaffande av tullar och kvantitativa restriktioner. Den sista punkten i förslaget gällde ensidiga koncessioner från EFTA-ländernas sida för de minst gynnade länderna och regionerna i Gemenskapen, den s.k. cohesionen.

Sammantaget ansåg EFTA-länderna att EGs bud var alltför långtgående.

Efter diskussioner mellan EFTA-sidan och EG-kommissionen har därefter beslutats att bilaterala konsultationer skall inledas mellan EFTA-länderna och EG. Också när konsultationerna förs bilateralt sker de inom ramen för EES-förhandlingarna. Möjligen kommer dessa konsultationer att resultera i bilaterala jordbruksuppgörelser mellan de enskilda EFTA-länderna och EG, men under ett EES-paraply. De veterinära och fytosanitära frågorna behandlas dock fortfarande multilateralt.

Sverige har liksom flertalet EFTA-länder haft flera informella samtal med kommissionen om jordbruksfrågorna. Vid dessa har bl.a. ömsesidiga tullsänkningar och andra handelslättnader på jordbruksprodukter diskuterats samt cohesion. Vad gäller cohesion är cirka hälften av produkterna på EGs kravlista redan tullfria i Sverige. Härutöver har Sverige erbjudit handelslättnader för vissa produkter, främst sådana som vi inte själva producerar eller som är av intresse för i första hand medelhavsländerna, t.ex. vattenmeloner, beredda kronärtskockor, kakaosmör, auberginer, squash och sparris. Detta under förutsättning bl.a. av en allmän balans i EES-avtalet.

I de bilaterala samtalen har Sverige presenterat en lista för EG huvudsakligen innehållande beredda jordbruksprodukter för vilka svenskt jordbruk och livsmedelsindustri uttryckt starka önskemål om handelslättnader på EG-marknaden. Från svensk sida har vi i diskussionerna även föreslagit en breddning av en eventuell framtida bilateral jordbruksuppgörelse att omfatta handelslättnader för jordbruksråvaror. I ett sådant arrangemang kan också andra handelspåverkande element som t.ex. EGs exportsubventioner dras in. För att en bilateral jordbruksuppgörelse skall vara ömsesidigt förmånlig, vilket är målet, måste Sverige naturligtvis också medge EG handelslättnader på den svenska marknaden. I denna process har några av utgångspunkterna på svensk sida varit att få till stånd en utjämning av handelsvillkoren mellan Sverige och EG och förbättra den svenska livsmedelsexportens förutsättningar på EG-marknaden inom ramen för en balanserad uppgörelse.

Vad gäller jordbruket i EES-processen är man fortfarande inne i en samtalsfas. Formella förhandlingar har ännu inte inletts. Berörda organisationer i Sverige liksom riksdagens jordbruksutskott hålls informerade om läget så långt detta förhandlingsmässigt är möjligt.

Anf. 84 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Jag ber att få tacka jordbruksministern för svaret på frågan. Den var visserligen ställd till ett annat statsråd, men jag förstår att ärendefördelningen är sådan att det är jordbruksministern som skall svara på den.

Jag har ställt frågan mot bakgrund av rykten, som började cirkulera för en tid sedan, om att också Sverige förberedde olika åtgärder på jordbrukets område och mot bakgrund av en passus i den information som utrikeshandelsministern gav i riksdagen den 7 mars.

Jag är något förvånad över att regeringen helt plötsligt inleder bilaterala förhandlingar med EG om jordbruksfrågorna. Jag skulle vilja fråga jordbruksministern på vilket riksdagsbeslut han stöder sig när han inledde dem. Vilka produkter anser Mats Hellström att Sverige skall sälja inom EG-området? Vilket utbyte tror regeringen att man får med det? Jag tycker att jord-

bruksministern kunde ha presenterat den här frågan i EFTA-delegationen, som ju har att följa förhandlingarna mellan Sverige och EG. Jag upplever att jordbruksministern försöker lyfta in jordbrukspolitiken i Europafrågan på ett sätt som kan skada vitala intressen för svenskt jordbruk. Det verkar som om Sverige med jordbruket som insats försöker köpa framgång på något annat område. Jag tycker det är ganska allvarligt. Svenskt jordbruk får inte vara en bytesvara för att Sverige skall vinna framgång på något annat område i EES-förhandlingarna.

Anf. 85 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Det cirkulerar ofta alltför många rykten i jordbrukspolitiska sammanhang. Det är inte någonting nytt. Så har det tyvärr varit ofta kring jordbrukspolitiken, både i vårt land och i andra länder. Det finns inget skäl att ta fasta på rykten, utan man bör i stället ta fasta på sakförhållandet.

Per-Ola Eriksson säger att han vill ha svar på frågan om varför Sverige helt plötsligt startar dessa förhandlingar. Det svaret har jag redan gett: Sverige har företrätt den linjen – detta ligger ju inom ramen för EES-förhandlingarna – att vi borde ha multilaterala avtal, dvs. hela EFTA i förhållande till hela EG. Men våra broder- och systerländer i EFTA, Norge, Finland, Österrike och andra, har icke önskat detta. Man har, vid en bedömning av förhandlingssituationen med EG, sagt att man vill gå fram bilateralt i stället. Det har vi accepterat.

Det är EG-kommissionen som har tagit ställning till dessa frågor. Det är ju EG-kommissionen som har beslutat sig för att inleda samtal – fortfarande inga formella förhandlingar – med alla EFTA-länder vart för sig kring jordbruksfrågorna. Tidtabellen är inte någonting som Sverige helt plötsligt har hittat på, utan den framkommer ur samtalen mellan EFTA-länderna och EG och bestäms av när EG-kommissionen gick ut med en inbjudan till de här samtalen.

När det sedan gäller informationen till riksdagen har vi många skäl att hålla riksdagen informerad. Det är utrikeshandelsministern som håller samman alla förhandlingar och ger information till EFTA-delegationen. Hon har också lämnat en information om EES-förhandlingarna här i riksdagen. Där har hon tagit upp just att de här samtalen pågår. Det är ju bakgrunden till Per-Ola Erikssons fråga. Vi har den arbetsfördelningen att jag håller jordbruksutskottet informerat. Jordbruksutskottet har också fått information i den här frågan och kommer självfallet, om vi kommer in i förhandlingar, att få fortlöpande information även i framtiden, men vi vet ju ännu inte om det blir förhandlingar. Samtal förs nu, och sedan får EG ta ställning till, i kommissionen och rådet, huruvida man anser att det är grund för förhandlingar.

Anf. 86 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Jag har, som jordbruksministern säger, ställt frågan mot bakgrund av en mening i utrikeshandelsministerns information den 7 mars som löd: "Inom ramen för en tillfredsställande helhetslösning som också beaktar Sveriges offensiva intressen – bl.a. vad gäller livsmedelsprodukter – kan ytterligare liberaliseringar aktualiseras."

Jag vill veta vad dessa syftar till. Vilka produkter är det som diskussionen

handlar om? Det är ganska angeläget att få veta om vi därmed sänker svenskt gränsskydd. Riksdagen har en gång i tiden beslutat att vi skall slå vakt om det svenska gränsskyddet på jordbruksprodukter. Vad kommer detta att ge för effekter för jordbruket? På vilket sätt kommer dessa förhandlingar att harmonisera, och harmoniserar de, med det jordbrukspolitiska beslutet i fjol?

Anf. 87 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Det handlar, som jag sade, om en balanserad uppgörelse. Det handlar inte om att sälja ut jordbruket mot andra fördelar, som jag tror Per-Ola Eriksson refererade till i debatten. Det här är en förhandling som förs på jordbruksområdet. Det har jag väl redan klarat ut?

När det gäller cohesionen har jag räknat upp några varor här. I övrigt är den svenska listan över offensiva intressen ganska omfattande. Den tar framför allt upp många olika beredda jordbruksprodukter och livsmedel där vi nu möter mycket stora tullar inom EG. Dessa beredda produkter utgör ett ganska brett spektrum av svenska livsmedel. Det är också fråga om ett ostavtal. Sverige är det enda EFTA-land som inte har ett ostavtal med EG. Även köttprodukter är föremål för diskussion.

Om vi skulle bli medlemmar av EG – och riksdagen har med stor majoritet uttalat att Sverige, med bibehållen neutralitet, har den ambitionen – måste vi hur som helst sänka vårt skydd, som ju är högre än EGs, till EG-nivå. Det är då självfallet en fördel för oss om vi så tidigt som möjligt kan få svenska livsmedelsintressen och jordbruksprodukter att komma in i EG till lägre tullar än i dag. Det vore en stark fördel för svensk industri.

Anf. 88 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Det är viktigt att regeringen i det fortsatta arbetet med dessa förhandlingar håller berörda organ i riksdagen ordentligt informerade. Dit räknar jag EFTA-delegationen, som skall fungera som bollplank mellan regeringen, riksdagen och även andra berörda organ.

Nu säger jordbruksministern att det handlar om beredda jordbruksprodukter, ost osv., och det kan ju vara bra. Men jag vill avslutningsvis säga till jordbruksministern: Sälj inte ut svenskt jordbruk för en liter vodka om ni inte får något tillbaka!

Anf. 89 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Det är heller inte min ambition att göra så. Det finns tvärtom ett starkt intresse för oss att ge svensk livsmedelsindustri och svenskt jordbruk bra villkor när det gäller att komma in på den stora marknad som EG innebär. EGs marknad omfattar 320 miljoner eller kanske fler konsumenter. Som vi alla vet är matvaror något som vi i stort sett köper varje dag. Det är alltså en utomordentligt stor och spännande marknad.

Vi vet ännu inte om vi har möjlighet att ge svensk livsmedelsindustri och svenskt jordbruk tillfälle att komma in tidigt med vissa produkter utan att möta EGs nuvarande höga tullar och andra hinder. Det är en stor fördel att komma in på EG-marknaden tidigare än i en situation där vi plötsligt blir medlemmar.

Anf. 90 PER-OLA ERIKSSON (c):

Herr talman! Jag vill ställa en sista fråga om något som jordbruksministern ännu inte har svarat på. Jag har ställt den ett par gånger förut. Hur står detta agerande i överensstämmelse med det jordbrukspolitiska beslut som fattades i fjol?

Anf. 91 Jordbruksminister MATS HELLSTRÖM (s):

Herr talman! Det står helt i överensstämmelse med det jordbrukspolitiska beslut som vi fattade i fjol. Detta sker inom EES-avtalets ram.

Regeringen håller riksdagen informerad. EFTA-delegationen, bollplanket, får informationen i första hand genom utrikeshandelsministern. Vi från jordbruksdepartementet informerar också direkt till riksdagens jordbruksutskott, som ju är det utskott som närmast är berört. Det är självfallet ett intresse för regeringen att riksdagens alla utskott får en fullödig och bra information.

Överläggningen var härmed avslutad.

22 § Svar på fråga 1990/91:436 om tillsynen över den psykiatriska vården

Anf. 92 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Ingrid Hemmingsson har frågat mig vilken tillsyn som i dag förekommer över psykiatriska sjukhus och vårdhem för att övergrepp liknande det norska Sol-fallet skall kunna undvikas. Frågan föranleds av ett fall, då en patient regelbundet misshandlats av främst outbildad personal inom den psykiatriska vården i Norge.

Sedan år 1983 har sjukvårdshuvudmännen enligt en förordning (SFS 1982:772) skyldighet att till socialstyrelsen anmäla vissa skador och sjukdomar som inträffat i hälso- och sjukvården. Socialstyrelsen har meddelat föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 1982:79, omtryckt 1988:16) som komplement till förordningen. I dessa framhålls vikten av att polisanmälan görs vid misstanke om att en patient misshandlats eller eljest utsatts för övergrepp från personalens sida. Socialstyrelsens enheter för regional tillsyn följer och utreder alla de fall som anmäls enligt dessa föreskrifter.

Vissa psykiatriska sjukhus, nämligen regionsjukvårdsenheterna för vård av särskilt vårdkrävande patienter, har också regelbundet inspekterats av socialstyrelsen med något års intervall. Vid dessa besök har styrelsens representanter samtal med alla de patienter som önskar ett sådant. Många patienter skriver och ringer också till socialstyrelsen om olika problem i vården, vilka sedan utreds av styrelsen. Användningen av tvångsåtgärder i enlighet med lag (1966:293) om beredande av sluten psykiatrisk vård i vissa fall har följts upp vid olika tillfällen, senast vad gäller alla utskrivningar från tvångsvård år 1988.

De regionala tillsynsenheterna i socialstyrelsens nya organisation har goda möjligheter att fortsätta den aktiva tillsyn som sedan länge utövats inom psykiatrin för att bevaka patientsäkerheten. När det gäller de enskilda vård-

hemmen är det länsstyrelsen i det län där vårdhemmet är beläget som svarar för tillsynen. I komplicerade fall har socialstyrelsen kopplats in för att med expertmedverkan utreda förhållandena.

För att motverka övergrepp är det också viktigt att de ansvariga inom den psykiatriska vården genom egentillsyn uppmärksammar eventuella missförhållanden och är lyhörda för klagomål från patienter och anhöriga. Det är också angeläget att fortlöpande utveckla och förbättra personalens fortbildning och underlätta rekrytering av kompetent och utbildad personal till olika vårdenheter.

Inom varje landsting finns i dag också en förtroendenämnd till vilken patienter och anhöriga kan vända sig med sina klagomål. Dessutom utövar justitieombudsmannen tillsyn över hälso- och sjukvården, som även innefattar inspektioner av psykiatriska kliniker.

Anf. 93 INGRID HEMMINGSSON (m):

Herr talman! Jag får tacka socialministern för svaret.

I vanliga fall när man står här och diskuterar, brukar man snällt tacka för svaret men säga att man ändå inte är nöjd. Den här gången måste jag säga att det var ett ganska utförligt svar.

Det är naturligtvis mycket enklare att utöva tillsyn när det gäller dem som är mindre vårdkrävande. Det står också i svaret att dessa patienter t.o.m. skriver till socialstyrelsen osv. Men det är kanske inte i första hand de patienterna som jag har mina funderingar över.

De psykiskt störda och utvecklingsstörda som är särskilt vårdkrävande är en grupp som har svårt att göra sig hörd. Socialstyrelsen inspekterar med några års intervall. Men jag vill fråga socialministern om det inte finns anledning att inspektionen vid dessa besök också mer ingående omfattar rutiner, handledning och fortbildning. Det kan finnas svåra problem med relationer och nyanställdas förmåga att kunna handskas med just dessa svårare patienter.

Det är särskilt viktigt med utbildning när det gäller de vårdkrävande patienterna. Det har på senare tid också uppstått en debatt om de etiska frågorna. Den är särskilt viktig när det gäller dessa människor som inte kan göra sina röster hörda.

Det står i svaret att det är "angeläget att fortlöpande utveckla och förbättra personalens fortbildning". Men borde man inte på grund av dessa förhållanden kanske se över vården för de vårdkrävande?

Anf. 94 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Det är alldeles riktigt att mindre vårdkrävande personer har lättare att göra sin stämma hörd. Som jag sade i mitt svar är det för de mest vårdkrävande naturligtvis allra mest angeläget att anhöriga är uppmärksamma på signaler från sina barn, föräldrar eller andra nära anhöriga. Det är ofta dessa personer som får den allra tidigaste kunskapen om att någonting inte är bra. Man ser ofta på patienterna att det är någonting som inte fungerar, och det är viktigt att också anhöriga är uppmärksamma på sådana situationer som kan inträffa.

Det är oerhört viktigt med fortlöpande personalutbildning. Naturligtvis

måste man allteftersom vara uppmärksam på att de inspektioner som görs också omfattar rutiner och att man gör en bedömning av om det finns tillräcklig kompetent personal och tillräcklig kompetensutveckling.

Det finns redan i dag utomordentligt bra inspektioner. Jag kan inte säga att de inte skulle kunna bli bättre. Allting kan förmodligen bli något litet bättre, och utvecklingen bör gå framåt.

På ett område råder det inget tvivel om att man på senare år har uppmärksammat behovet av personalutbildning, nämligen för frågor om etik och integritet. Det handlar om att med hjälp av sådan fortbildning av personal få kunskap i sådana frågor. På det området är jag övertygad om att handledare, lokala chefer och också socialstyrelsen är utomordentligt uppmärksamma just med hänsyn till denna kategori av patienter.

Anf. 95 INGRID HEMMINGSSON (m):

Herr talman! Anledningen till att jag har uppmärksammat detta TV-program och börjat fundera beror på att jag har tittat i ansvarsnämndens förteckning över ärenden. Jag har inte kunnat finna något ärende som härrör från den psykiatriska vården. Dessa frågor blossar upp då och då. RSMH påpekar ibland att det finns brister. Därför menar jag att man skall ägna sig särskilt mycket åt de vårdkrävande patienterna.

De mest vårdkrävande patienterna har ofta inte någon nära anhörig som ständigt besöker dem. Därför kan man kanske inte förlita sig på de anhöriga i sådana fall.

Jag hoppas att denna kategori patienter uppmärksammas i ännu större utsträckning i utbildningen.

Anf. 96 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Jag håller helt med om det som har sagts. I det här fallet är den samhälleliga omvårdnaden, den offentliga verksamheten, oerhört betydelsefull. Här ser vi ett uttryck för den stora familjen visavi den lilla familjen.

Överläggningen var härmed avslutad.

23 § Svar på fråga 1990/91:437 om utvärderingen av försöket med distriktssköterskors förskrivning av läkemedel

Anf. 97 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Margitta Edgren har frågat mig vad jag avser att göra för att en snabb utvärdering av försöket med rätt för distriktssköterskor i Jämtlands län att förskriva läkemedel skall komma till stånd och att det kan prioriteras av socialstyrelsen.

Försöket med rätt för distriktssköterskor i Jämtlands län att förskriva vissa läkemedel startade i mars 1988 och skulle enligt planerna pågå i tre år varefter en utvärdering skulle göras. Genom departementsbeslut i februari 1987 erhöll socialstyrelsen 250 000 kr. för försöksverksamheten inkl. utvärdering av denna. Enligt beslut skall utvärderingen rapporteras till regeringen senast under budgetåret 1991/92. I syfte att möjliggöra försöket antogs en tidsbe-

gränsad lag som innebar att också läkemedel som förskrivs av vissa distriktssköterskor omfattas av förmånerna med prisnedsättning eller kostnadsbefrielse enligt lagen om begränsning av läkemedelskostnader. Den tidsbegränsade lagen gäller till utgången av innevarande år.

Jag följer med intresse verksamheten i Jämtland och ser fram emot den begärda utvärderingen. Jag har under projektets gång varit i kontakt med både socialstyrelsen och läkemedelsverket och därvid framhållit betydelsen av utvärderingen. Enligt de uppgifter jag fått har denna påbörjats. I avvaktan på utvärderingen har försöksverksamheten i Jämtland förlängts året ut. Skulle slutförandet av utvärderingen dröja så att ett slutligt ställningstagande till verksamheten inte hinner tas före årets utgång, har jag för avsikt att föreslå att lagen om läkemedelskostnader vid viss försöksverksamhet förlängs så att ett avbrott i den pågående verksamheten kan undvikas inför en eventuell permanentning av förskrivningsrätten.

Anf. 98 MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Tack för svaret, Ingela Thalén. Speciellt mycket tack för den avslutande meningen, dvs. att om utvärderingen drar ut på tiden så kommer inte projektet att hämmas utan får fortsätta.

Jag skrev i min fråga att försöket har pågått i tio år. Jag vill då för protokollet säga att det är fel. Däremot kan jag tala om att ett regeringsinitiativ togs 1978 för att socialstyrelsen skulle komma i gång med en sådan försöksverksamhet. Efter sex år, 1984, redovisade socialstyrelsen att det inte gick. Det skulle bli för dyrt och för krångligt. Regeringen stod på sig, och 1985 gav regeringen socialstyrelsen i uppdrag att försöket skulle genomföras. Försöket startades 1988.

Detta klena intresse från socialstyrelsens sida för projektet befarar jag skall överflyttas till utvärderingsprojektet. Projektet kostnadsberäknades till 750 000 kr. Socialstyrelsen anslog 250 000 kr. Det kan litet grand skyllas på att det inte fanns pengar till en sådan omfattande utvärdering som skulle innefatta såväl omvårdnadsaspekter, attitydfrågor och säkerhetsaspekter som ekonomiska aspekter.

Jag vill komplettera med några frågor till Ingela Thalén. Är Ingela Thalén beredd att tillskjuta medel, om det är det som hindrar att det blir en utvärdering för att eventuellt gå vidare eller förändra projektet? Om utvärderingen skulle dra ut på tiden, är det tänkbart att utvidga försöksområdet trots att det inte finns en gedigen utvärdering? Är det tänkbart att utvidga listan över preparat? Det finns mycket stora ekonomiska vinster att hämta i den bättre kontrollen som distriktssköterskor kan utföra av att ordinerade preparat också används av patienterna.

Anf. 99 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Vid de förfrågningar som jag har gjort finns det inget som hitintills tyder på att det skulle finnas ekonomiska problem för utvärderingen. Som jag sade i en tidigare debattomgång behövs ofta mer av medel. Jag förutsätter att de medel som har avsatts också skall täcka utvärderingen.

När det gäller den andra frågan om att utvidga försöket om utvärderingen drar ut på tiden, tror jag inte att det är så bra. Det finns då risk för att det

inte blir en ordentlig och grundläggande utvärdering. Huruvida det skall göras ett annat försök någon annanstans får vi ta ställning till om en sådan fråga dyker upp.

Samma resonemang gäller kring frågan om att utvidga listan. Det finns en poäng med att ha ett försök med en bestämd avgränsning också när det gäller område och lista. Det är då det går att göra en säker utvärdering och därmed få ett bra resultat att jämföra med. Det har ingenting att göra med att jag skulle vara avogt inställd. Tvärtom, jag tycker att försöket är utmärkt. Allt talar för att det har varit framgångsrikt. Det handlar mer om metoder för utvärdering än om att inte vilja göra fler försök av denna typ.

Anf. 100 MARGITTA EDGREN (fp):

Herr talman! Jag är glad för att Ingela Thalén säger att allt talar för att försöket har varit framgångsrikt. De rapporter som hitintills har kommit fram har visat på det. Det är bra för människorna i glesbygden att kunna få denna service.

När det gäller utvidgning av listan var en av förutsättningarna från början att distriktsläkarna gavs möjlighet att utvidga listan utöver de 30 preparaten, varav 16 skulle vara receptbelagda. Det har aldrig skett. Ingen distriktsläkare har utvidgat listan. Det speglar litet av misstron som kommer inte minst från socialstyrelsen mot projektet över huvud taget. Därför är jag glad över de klara och positiva besked som Ingela Thalén har givit i dag på hur hon ser på verksamheten.

Överläggningen var härmed avslutad.

24 § Svar på fråga 1990/91:461 om pensionstillägg för föräldrar som vårdat handikappat barn

Anf. 101 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Marianne Jönsson har frågat mig vilka åtgärder regeringen är beredd att vidta för att möjliggöra för förälder som vårdat handikappat barn att lättare erhålla särskilt pensionstillägg.

Lagstiftningen om rätt till särskilt pensionstillägg för vård av sjukt eller handikappat barn trädde i kraft den 1 januari 1991. Under februari och mars i år har det hunnit betalas ut 168 särskilda pensionstillägg. Av dessa 168 pensionstillägg betalades 97 stycken ut med den högsta möjliga ersättningsnivån. Det betyder att dessa pensionärer har vårdat sina barn i minst 15 år. Att över hälften av utbetalda särskilda pensionstillägg tillhör den högsta ersättningskategorin tyder inte på någon omfattande svårighet att få detta tillägg.

Det torde därför vara för tidigt att påstå att reglerna visat sig vara snäva.

För att få tillgodoräkna sig vårdår för långvarig vård av sjukt eller handikappat barn behöver vården endast i tiden överstiga halva året. Det är dessutom få nya reformer som ges så lång retroaktivitet som det särskilda pensionstillägget.

Det särskilda pensionstillägget är avsett att vara en övergångslösning för

föräldrar som under lång tid gått miste om pensionspoäng till följd av sina vårdinsatser.

Man får inte glömma att ersättning för långvarig vård i hemmet utöver särskilt pensionstillägg kan utges i andra former, varav flertalet är ATP-grundande.

Riksförsäkringsverket har redan nu börjat följa upp varje ansökan om särskilt pensionstillägg där försäkringskassan meddelat ett avslag. Regeringen kommer att hålla sig väl informerad om resultatet av denna uppföljning.

Anf. 102 MARIANNE JÖNSSON (c):

Herr talman! Tack för svaret. Jag är nöjd med det som socialministern säger på slutet, nämligen att regeringen vill hålla sig väl informerad om hur det går med denna reform. Däremot blev jag något förvånad när socialministern sade att det inte har varit någon omfattande svårighet att få detta pensionstillägg. Lagstiftningen om detta särskilda pensionstillägg trädde i kraft så sent som den 1 januari 1991. Men enligt den information som jag har inhämtat från föräldrar som har sökt detta särskilda pensionstillägg är det ytterligt svårt att få detta beviljat. Detta vidimeras också från olika kassor. Jag har en uppgift från Jönköpings län om att det där t.o.m. den 7 mars hade inkommit 41 ansökningar om det särskilda pensionstillägget varav samtliga utom en hade avslagits. I det län som jag representerar är det mycket få som har fått sina ansökningar beviljade.

Socialministern säger att detta pensionstillägg betecknas som en övergångslösning och att det utgör bara en parentes. Men när denna lag trädde i kraft sades det ju att detta skulle innebära en stor reform för föräldrar till handikappade barn som hade gjort en stor samhällelig insats. Med detta skulle samhällets uppskattning verkligen visas för dessa föräldrars vårdinsats. Regeringen skrev också i motiven till propositionen att samhällets kostnader för denna vård utan dessa insatser från föräldrarna skulle ha varit mycket större.

Beträffande denna övergångslösning vill jag ställa följande fråga till socialministern: Var detta pensionstillägg inte tänkt att verkligen vara en kompensation för den vård som dessa föräldrar meddelar?

Anf. 103 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Som sagts här har lagstiftningen varit i kraft under två och en halv månad. Och av de ansökningar som hittills har inkommit har 168 beviljats, vilket är en ganska stor andel, och det är naturligtvis bra. Regeringen skall följa utvecklingen noga.

Det finns en punkt i detta sammanhang som jag tror att man mycket noga måste se över och det är en av förutsättningarna som handlar om hur lång tid per dag som barnet har varit borta från hemmet. Jag kommer att be riksförsäkringsverket att göra en särskild bedömning av detta rekvisit.

Det är fråga om en övergångslösning eftersom vi under senare år har haft andra typer av vårdersättningar som har varit ATP-grundande, och därmed kan man också med olika typer av vårdersättningar tjäna ihop ATP-poäng. I den meningen är detta naturligtvis en övergångsfråga, eftersom fler och fler allteftersom åren går tjänar ihop till sin tjänstepension, och då krävs inte den

här typen av särskild ersättning. På det viset är detta en övergångslösning men inte på något annat sätt.

Avsikten är också att riksförsäkringsverket skall följa upp varje särskilt avslag och göra en analys av dem för att ta reda på vad som legat bakom avslaget. Vi kommer under det första halvåret att få information. Då kan vi göra en bedömning av om portgången har varit för trång eller om detta har fungerat i enlighet med motiveringarna till lagen.

Anf. 104 MARIANNE JÖNSSON (c):

Herr talman! En kategori av människor som jag har varit särskilt mycket i kontakt med är föräldrar till utvecklingsstörda barn och ungdomar. I fråga om dessa är rekvisitet verkligen snävt. Det sägs i 3 § andra stycket att man, för att komma i åtnjutande av detta pensionstillägg och få räkna vårdår till godo, skall ha haft både hel förtidspension eller helt sjukbidrag jämte handikappersättning. Men det är mycket sällan som utvecklingsstörda beviljas handikappersättning. Långt tillbaka i tiden, 1964, fanns invaliditetsersättningen. Men även då beviljades mycket sällan barn och ungdomar som var handikappade på grund av utvecklingsstörning en sådan ersättning. Därför vill jag fråga socialministern om regeringen har för avsikt att titta särskilt på den här kategorin handikappade, nämligen de utvecklingsstörda.

Anf. 105 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Vid den genomgång som kommer att göras kommer vi naturligtvis att titta även på den här typen av avslag. Riksförsäkringsverket kommer att följa upp samtliga avslag som kassorna har fattat beslut om.

Anf. 106 MARIANNE JÖNSSON (c):

Herr talman! Jag får nöja mig med detta, men jag skall noga följa utvecklingen på detta område. Det är mycket viktigt att de löften som dessa föräldrar har fått verkligen kan ge genomslag i en reform. Även om den inte är så stor utgör den i varje fall en erkänsla från samhällets sida att man uppskattar dessa föräldrars vårdinsatser.

Överläggningen var härmed avslutad.

25 § Svar på fråga 1990/91:464 om kvalifikation för tjänst som chef för vårdcentral

Anf. 107 Socialminister INGELA THALÉN (s):

Herr talman! Lena Boström har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder så att det bättre klarläggs vem som får utses som chef för en vårdcentral.

Ledningsansvaret inom den offentliga hälso- och sjukvården regleras i 14 § hälso- och sjukvårdslagen (1982:763). Riksdagen har förra året på grundval av regeringens proposition 1989/90:81 om ledningsansvaret inom den offentliga hälso- och sjukvården, m.m. beslutat om ändringar i paragrafen som träder i kraft den 1 juli 1991. Vid behandlingen av propositionen anförde social-

utskottet att det utan nackdelar för patientsäkerheten borde kunna ankomma på sjukvårdshuvudmännen att själva bestämma vid vilka enheter den föreslagna ordningen med ett samlat ledningsansvar för specialistkompetent läkare vid vissa enheter för diagnostik eller vård och behandling skulle tillämpas. Utskottet framhöll att socialstyrelsen borde meddela allmänna råd till ledning för huvudmännen. Utskottet ansåg vidare att socialstyrelsen borde följa utvecklingen, och om det skulle visa sig finnas behov därav, föreslå ändringar. Riksdagen godtog utskottets ställningstagande.

Socialstyrelsen har den 14 januari 1991 meddelat allmänna råd till ledning för sjukvårdshuvudmännens bedömning av vilka enheter för diagnostik eller vård och behandling som med hänsyn till patientsäkerheten behöver ledas av läkare. Det är emellertid sjukvårdshuvudmännen som har att bedöma hur ledningen av hälso- och sjukvården skall utformas.

Jag kommer med intresse att följa hur bestämmelserna kommer att tillämpas, men finner för närvarande inte anledning att vidta några särskilda åtgärder.

Tredje vice talmannen konstaterade att frågeställaren inte var närvarande i kammaren och förklarade överläggningen avslutad.

26 § Svar på fråga 1990/91:465 om svenska vapen i Cambodja

Anf. 108 Statsrådet ANITA GRADIN (s):

Herr talman! Kent Lundgren har i fråga till utrikesministern gjort gällande att svensk krigsmateriel har levererats till Pol Pot-gerillan i Cambodja och frågat om utrikesministern avser vidta några åtgärder för att stoppa sådana leveranser. Arbetet inom regeringen är så fördelat att det är jag som skall besvara frågan.

Kent Lundgren utgår i sin fråga från uppgifter som förekommit i olika reportage på TV. Uppgifter av liknande slag om att svenska vapen finns hos olika gerillarörelser i Cambodja har även tidigare förekommit i pressen och televisionen. Den första uppgift som jag kan belägga förekom i tidskriften Asiaweek i augusti 1988. Där hävdades att svenska pansarvärnsvapen skulle finnas hos Sihanouks armé. Senast förekom i oktober förra året en artikel i Expressen, som i sin tur byggde på uppgifter i brittisk television om att granatgevärssystemet Carl Gustaf skulle ha levererats från Sverige till gerillarörelser i Cambodja. Sådana uppgifter är självfallet felaktiga.

Sedan uppgifter av detta slag först började cirkulera har regeringen sökt fastställa om det ligger någon sanning i uppgifterna om att svenska vapen förekommer i Cambojda. Dessa utredningar har å ena sidan visat att det förefaller vara riktigt att enstaka vapen av typ Carl Gustaf verkligen finns hos gerillarörelser i Cambodja. Trots stora ansträngningar har vi dock inte kunnat fastställa varifrån dessa vapen kan ha levererats till Cambodja och inte heller huruvida detta skett i strid med åtaganden som vederbörande lands regering har gjort gentemot Sverige. Granatgevärssystemet Carl Gustaf har som bekant sålts till många länder och licenstillverkas i några. Det

står i alla händelser klart att någon leverans av denna eller annan krigsmateriel från Sverige till Cambodja inte har förekommit.

Anf. 109 KENT LUNDGREN (mp):

Herr talman! Jag tackar Anita Gradin för svaret.

Skälet till att jag ställde frågan till utrikesministern var att jag inte räknar med att det skall finnas några handelsavtal med Cambodja när det gäller vapen. Det var därför ganska naturligt att göra så.

Jag såg TV-programmet i fråga under allmänna motionstiden i januari vid ett tillfälle då jag behövde koppla av från skrivandet. Jag blev ganska chockad, inte bara för att man visade bilder på just Carl Gustaf-projektiler utan också över att dessa var märkta FFV. Jag räknar inte med att det finns någon legal försäljning, men i programmet utpekades Sverige som en viktig part i illegala vapenleveranser.

Nu måste jag, som man brukar göra, ställa en ordningsfråga – jag vet inte om licenstillverkade vapen märks FFV; jag tvivlar på det. Men det var FFV-märkta vapen jag såg. Den internationella vapenhandeln är kanske bland det vidrigaste som finns. Just när det gäller Cambodja är sådan handel höjden av snuskighet med tanke på vad som har hänt där förut och vad som nu verkar vara på väg att hända igen. Men med tanke på att programmet var så färskt tycker jag ändå att det skulle vara välgörande om regeringen lät undersöka just den källan – eftersom programmet har sänts i det område där svenska program kan mottas borde det inte vara särskilt svårt att ta reda på om det finns några grunder för påståendet att Sverige är en icke oviktig leverantör i det här sammanhanget.

Anf. 110 Statsrådet ANITA GRADIN (s):

Herr talman! Först och främst har inte den svenska regeringen eller svenska myndigheter medverkat till några vapenleveranser till Cambodja, vare sig direkt eller indirekt. I stället är det så att vi aktivt har jobbat för en fredlig lösning i Cambodja.

Vi har så gott vi har kunnat undersökt de uppgifter som förekommit i media, dvs. om media varit villiga att ställa sina källor till förfogande, vilket de som bekant inte alltid är. Vi har genom de källor som vi kan få tag på försökt se efter om granatgeväret finns i Cambodja. De undersökningarna har givit oss informationen att det finns ett mindre antal grantatgevär och granater, i första hand hos den icke-kommunistiska gerillan. Däremot har vi med de här undersökningarna inte kunnat fastställa på vilket sätt de har kommit dit.

Hela licenssystemet byggde tidigare på andra regler, och eftersom det här är ett gammalt system kan det mycket väl ha förekommit reexport. Det kan också vara så att något land har utrangerat de här vapnen, och på det sättet kan de ha kommit till några i Cambodja. Men vi har alltså försökt att via både diplomatiska och andra källor kartlägga detta, t.ex. genom att studera foton och annat. Jag kan i dagsläget inte bidra med mer information än den jag nu har lämnat.

Anf. 111 KENT LUNDGREN (mp):

Herr talman! Jag tvivlar inte alls på att regeringen har gjort sitt bästa för att ta reda på de här sakerna, eftersom jag vet att det finns ett klart ställningstagande i den svenska politiken att reda ut de här sakerna med hänsyn till det som hänt i just Cambodja. Om det, skulle jag till sist vilja fråga, dyker upp fler uppgifter av detta slag, är regeringen då beredd att gå in och undersöka sanningshalten och kanske även i detta specifika fall, eftersom det är så färskt? Det skulle vara skönt att få ett uttalande för fredens sak om detta.

Anf. 112 Statsrådet ANITA GRADIN (s):

Herr talman! Om Kent Lundgren kan bidra med ytterligare informationer är jag mycket tacksam. Då kan vi använda dem för att försöka komma vidare i den här affären.

Överläggningen var härmed avslutad.

27 § Svar på fråga 1990/91:457 om miljösamarbetet med Lettland

Anf. 113 Miljöminister BIRGITTA DAHL (s):

Herr talman! Hugo Andersson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att snabbt fullfölja den beslutade hjälpen på miljöområdet till Lettland.

Sedan tidigare pågår ett myndighetsanknutet samarbete på miljöområdet med Sovjetunionen, inriktat särskilt på de baltiska republikerna. Detta samarbete hanteras för svensk del av statens naturvårdsverk och avser kunskapsöverföring i form av besöksutbyte, seminarier, etc. Aktiviteterna prioriteras inom följande områden: miljölagstiftning, drift och skötsel av avloppsreningsverk, hantering av miljöfarligt avfall, monitoring och analys av data relaterade till föroreningar i Östersjön och luftföroreningar samt jordbrukets miljöproblem.

Våren 1990 beslutade riksdagen att en miljard kronor skall användas för samarbete med Öst- och Centraleuropa under treårsperioden 1990/91–1992/93, varav 900 milj.kr. finansieras över biståndsanslaget. Omkring 400 milj.kr. beräknas gå till miljösamarbete av olika slag.

För samarbetet med främst de baltiska republikerna har minst 45 milj.kr. av totalt 150 milj.kr. avsatts för miljöinsatser under treårsperioden.

Beredningen för Internationellt Tekniskt-Ekonomiskt Samarbete (BITS) handlägger i samarbete med statens naturvårdsverk, stödet för miljöområdet. Stöd kan utgå för miljöinsatser som prioriteras av Lettland och där man gjort framställning till BITS.

I samarbetet med Lettland har IVL, efter stöd från BITS, förberett en miljökonferens i Riga. Konferensen kommer att äga rum i maj. Jag har vidare inhämtat att BITS bereder ärenden som rör vattenreningsinsatser och en studie av det starkt miljöförorenande pappers- och massabruket Sloka samt en konsultinsats som avser elsektorn.

Tredje vice talmannen konstaterade att frågeställaren inte var närvarande i kammaren och förklarade överläggningen avslutad.

28 § Svar på fråga 1990/91:467 om Rumänienflyktingar

Anf. 114 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Hadar Cars har frågat mig hur jag ser på invandrarverkets rapport om Rumänien samt om asylansökningar av rumäner kommer att prövas individuellt och huruvida regeringen kommer att följa upp vad som händer med personer som avvisas till Rumänien.

Regeringen följer utvecklingen i Rumänien mycket noga och införskaffar information från olika källor. Den delegation med representanter från invandrarverket och arbetsmarknadsdepartementet som besökte Rumänien i november 1990 träffade företrädare för ett stort antal organisationer och grupper, och kunde därigenom ge en omfattande redogörelse för läget i landet. De fakta som rapporten redogör för bekräftas i stor utsträckning av annan information, bl.a. från UNHCR:

Flertalet asylsökande från Rumänien torde kunna återvända hem utan att löpa risk för förföljelse. Det är naturligtvis nödvändigt att pröva varje ansökning individuellt, vilket man gör med alla asylansökningar, oavsett den asylsökandes nationalitet. Utgångspunkten är den enskildes situation mot bakgrund av läget i hemlandet vid den tidpunkt då beslutet fattas.

Regeringen har ingen möjlighet och inte heller anledning att följa upp vad som händer varje enskild individ som avvisas från Sverige. Vi följer utvecklingen i Rumänien och har goda kontakter där. Om anledning skulle uppkomma kan vi naturligtvis underrätta oss om vad som hänt i ett enskilt fall.

Anf. 115 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Tack, statsrådet. Av den skyndsamhet med vilken statsrådet läste upp svaret får jag kanske inte intryck av att statsrådet är påtagligt engagerad i den här frågan. Men jag hoppas ändå att statsrådet förstår att många av de rumänska flyktingar som finns i landet nu undrar vad som skall hända med dem, särskilt som de tycker att den rapport som de förstår att invandrarverket har tagit fram inte ger en riktig bild av förhållandena i landet. De kan naturligtvis stödja sig på en del av vad andra, vanligtvis som objektiva betraktade instanser, säger. Jag tänker på Amnesty International, som vid en konferens så sent som i oktober förra året talade om ett misslyckande för den rumänska regeringen när det gäller att upprätthålla och skydda mänskliga rättigheter, och på Förenta nationernas särskilde representant Joseph Voyame, som talar om fysiska och även psykiska övergrepp mot de människor som finns i Rumänien.

De får naturligtvis också rapporter som visar att de som har återvänt inte har kunnat undgå att också drabbas av en viss typ av förföljelse. Det är mot den bakgrunden jag har ställt frågan, dels hur statsrådet ser på situationen, dels om statsrådet anser att det går att följa upp vad som händer med dem som kanske ändå blir tvungna att återvända. Det är framför allt statsrådets svar på den senare frågan som jag inte tycker är fullt tillfredsställande. Det är klart att det inte går att följa upp varje enskilt fall, men nog måste man försöka skapa sig en bild av problemet så att de som tvingas återvända inte blir utsatta för förföljelse. Häri ligger avgörandet huruvida invandrarpolitiken blir lyckad eller misslyckad.

Anf. 116 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Som det väl framgick av mitt svar är visserligen invandrarverkets delegation en viktig kunskapskälla, men den är långt ifrån den enda. I alla de länder vi har asylsökande, speciellt när det gäller stora grupper, följer vi utvecklingen utomordentligt noga.

Det handlar naturligtvis inte bara om en enstaka rapport från Rumänien. Vi måste följa utvecklingen under lång tid via den ordinarie rapportering som vi får från vår beskickning i landet. Det är den viktigaste kunskapskällan. Vi har ju, vilket Hadar Cars också vet, skyldighet att rapportera läget i fråga om mänskliga rättigheter.

Jag nämnde UNHCR. På svenskt initiativ har man för övrigt gjort en särskild studie om Rumänien inom ramen för de s.k. konsultationerna. FNs kommission för mänskliga rättigheter har dessutom haft en rapportör där. Jag skulle kunna peka på en rad rapporter där den sammanlagda bilden inkluderar det som massmedierna kan förmedla och berättelser från enskilda asylsökande. Allt detta måste vägas in i bilden när man tar ställning.

Vi brukar vara utomordentligt lyhörda och försöka följa upp vad som har hänt enskilda ärenden om vi får rapporter om att det skulle ha hänt någonting alldeles speciellt. Då måste vi också få veta vilket ärende och vilken person det gäller. Men det är ju, vilket också Hadar Cars tycks förstå, omöjligt att göra det rutinmässigt.

Anf. 117 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Statsrådet refererar till en rapport av Per Erik Nilsson till FNs flyktingkommissarie och ambassaden, men avstår, i varje fall vid detta tillfälle, från att ge en egen värdering av de underrättelser och uppgifter hon fått på det här sättet om hur det står till med de mänskliga rättigheterna i Rumänien.

Jag vill ändå fråga om statsrådet har en sådan värdering klar för sig och om den leder till några slutsatser om vad som skall hända med dem som har sökt sig som flyktingar till Sverige.

Anf. 118 Statsrådet MAJ-LIS LÖÖW (s):

Herr talman! Jag kan mycket kort redogöra för min uppfattning under den minut jag har till förfogande. Rumänien befinner sig i en utvecklingsprocess mot demokrati och mänskliga rättigheter. Jag vill inte påstå att den processen är avslutad. Man har kommit långt på en del områden, men det återstår mycket.

Jag har funderat över om vi kan ge stöd till denna process och till arbetet för att stödja de mänskliga rättigheterna. Religionsfrihet och föreningsfrihet råder, och det finns ett stort antal politiska partier som verkar och en del av dessa representerar minoritetsgrupper. Det är på en del av dessa faktorer vi har grundat uppfattningen att det stora flertalet asylsökande torde kunna återvända utan att löpa risk för den förföljelse som vi lägger in i begreppet flyktingskap. Vi måste dock naturligtvis bedöma ärendena individuellt.

Anf. 119 HADAR CARS (fp):

Herr talman! Om det nu återstår mycket att göra innan man kan säga att Rumänien har tagit tillräckliga steg mot demokrati och mänskliga rättighe-

ter, utgår jag ifrån att denna erfarenhet och kunskap, statsrådet, också kommer att återspegla sig i den prövning som invandrarverket och i sista hand invandrarministern gör. Dessa enskilda personer riskerar nu att inom kort kanske få veta att deras tid i Sverige är ute och att de skall återvända till Rumänien.

Överläggningen var härmed avslutad.

29 § Svar på fråga 1990/91:470 om Södertälje kanal

Anf. 120 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Tom Heyman har frågat mig om regeringen avser att ge sådana instruktioner till vägverket om reparation av bron över Södertälje kanal att staten kan uppfylla kravet enligt vattendom från 1962 att öppna bron vid anfordran.

Sedan Tom Heyman den 27 november 1990 ställde en fråga till mig om motorvägsbron i Södertälje har det kontinuerligt pågått diskussioner och utredningar parallellt med förberedelsearbetena med att iordningställa bron.

Beställning av nytt bromaskineri, manöverutrustning m.m. kan inte göras innan ett underlag för beställningen tagits fram som innefattar kravspecifikationer på den utrustning som skall beställas. Då det är av stor vikt att ny utrustning är av god kvalitet och fyller högt ställda tekniska krav blir arbetet med underlaget omfattande och tidskrävande. Den utrustning det gäller skall ju fungera under lång tid och vara så driftsäker som möjligt. De krav som ställs avviker inte från dem som ställs i andra liknande situationer. Frågans handläggning har styrts av detta förhållande.

Den långa projekteringstiden har lämnat utrymme för kompletterande studier. Parallellt med detta arbete har därför, sedan förra gången denna fråga debatterades, statens industriverk på regeringens uppdrag utrett de närings- och regionalpolitiska konsekvenserna av de två alternativ till lösning av broförbindelsen som diskuterats.

Denna utredning har på en del håll orsakat reaktioner och jag har bl.a. uppvaktats av landshövdingarna i Västmanlands och Uppsala län. Från dessa och även andra intressenter har framförts krav på att få lämna synpunkter på statens industriverks utredning. Jag har ansett det nödvändigt att ta fram ett så fullständigt underlag som möjligt innan ett beslut fattas i denna viktiga fråga. Därför har bl.a. länsstyrelserna beretts tillfälle att komma med synpunkter till den 15 mars 1991.

Det material som nu finns kommer att beredas inom regeringskansliet och regeringen kommer inom kort att fatta beslut i brofrågan. Innan detta har skett kan varken jag eller regeringen ge vägverket några instruktioner om att vidta åtgärder utöver de arbeten som redan pågår med att återställa broförbindelsen.

Anf. 121 TOM HEYMAN (m):

Herr talman! Kommunikationsministerns svar är fullständigt obegripligt! Sedan jag var uppe i denna fråga senast, för fyra månader sedan, har i princip ingenting gjorts. Inte ett smack!

De underlag som kommunikationsministern hänvisar till finns till alla väsentliga delar. De framtogs ju redan år 1962. Den bro som nu byggs är i allt väsentligt en ombyggnad av den gamla. De viktiga delarna med kravspecifikation finns ju redan tillgängliga i ritningar och underlag från 1962.

Jag kan inte tolka kommunikationsministerns svar på annat sätt än att regeringen inte på något sätt känner sig bunden av den gällande vattendomen och helt struntar i de åtaganden som den innebär för staten gentemot Västerås och Köpings kommuner.

Anf. 122 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Tom Heyman uttrycker här missnöje över handläggningen av ärendet. Det gjorde han vid förra tillfället också. Då redovisade han det förberedelsearbete som måste genomföras. Detta förberedelsearbete som måste genomföras under alla förhållanden innebär inte att vi tappar tempo när det gäller, om uttrycket tillåts, den slutliga lösningen.

Till detta kommer att motsättningarna är utomordentligt starka. Olika intressen står emot varandra. Här finns ett stort ekonomiskt intresse som också måste avgöras. Kostnadsskillnaden mellan de två alternativen är betydande.

Jag har skyndat på ärendet så mycket som möjligt. Det fanns behov av att låta statens industriverk göra en bedömning av regionalpolitiska och industriella effekter av de två alternativen.

När det var gjort och vi fick de material vi hade begärt för att kunna gå till beslut, anmäldes ett starkt intresse från ett antal länsstyrelser om att få lägga fram synpunkter på de utredningsmaterial som statens industriverk hade presenterat.

Det gav länsstyrelserna möjlighet att yttra sig fram till den 15 mars. Stockholms länsstyrelse har inte kunnat hålla tidsschemat utan inkommer under de närmaste dagarna med sitt svar. När vi har det materialet inne avser jag att så snabbt som möjligt handlägga ärendet.

Anf. 123 TOM HEYMAN (m):

Herr talman! Behovet av en bro har redan en gång utretts. 1962 gjordes en utredning, och då fastställdes de regler som skulle gälla för brons öppningsbarhet, den segelfria höjden. Grundförutsättningarna har sedan bekräftats av den utredning som Göteborgs universitet gjorde. Men den utredningen kom fram till fel slutsats, och så började man med en utredning på industriverket.

Ser regeringen på detta lättsamma sätt på alla vattendomar som reglerar vattenflöden och renbeten i hela Sverige?

Anf. 124 Kommunikationsminister GEORG ANDERSSON (s):

Herr talman! Nej, vi ser inte lättsinnigt på detta utan har funderat riktigt allvarligt på detta liksom på de ekonomiska åtaganden som olika alternativ innebär. Om Tom Heyman menar att ingenting har hänt sedan 1962 och att det bara är att lägga det material som då fanns till grund för ett beslut i dag, då tycker jag att Tom Heyman har en mycket märklig verklighetsbild. Det

har hänt ganska mycket på transportområdet sedan 1962 som gör att det finns anledning att ordentligt begrunda vad vi nu står inför.

Anf. 125 TOM HEYMAN (m):

Herr talman! Det har förvisso hänt en del, och båtarna har bl.a. blivit större och högre så att behovet av en öppningsbar bro närmast är större. Det har snart gått ett år sedan broraset, och vägverket har fortfarande inte lyckats komma till en lösning. Varje gång man öppnar en tidning får man läsa om vägverkets nya uttalanden om att det inte vill bygga en bro. Jag tycker att det nu är hög tid.

Överläggningen var härmed avslutad.

30 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades

Propositionerna
1990/91:127 och 131 till justitieutskottet
1990/91:128 och 132 till lagutskottet
1990/91:134 till finansutskottet

Skrivelse
1990/91:151 till skatteutskottet

Motionerna
1990/91:Ub91–Ub109 till utbildningsutskottet
1990/91:Kr19 och Kr20 till kulturutskottet
1990/91:Ub110–Ub176 till utbildningsutskottet
1990/91:Ju26–Ju30 till justitieutskottet
1990/91:Jo125–Jo141 till jordbruksutskottet
1990/91:Fö1–Fö20 till försvarsutskottet
1990/91:Sf28–Sf34 till socialförsäkringsutskottet
1990/91:Bo48–Bo54 till bostadsutskottet
1990/91:Bo43–Bo47 till bostadsutskottet
1990/91:A23–A32 till arbetsmarknadsutskottet

31 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades

Redogörelserna
1990/91:7 Riksdagens revisorers berättelse över granskningen av Stiftelsen Riksbankens jubileumsfonds verksamhet under år 1990
1990/91:9 Riksdagens revisorers berättelse över granskningen av riksbankens verksamhet under år 1990

med anledning av prop. 1990/91:93 Rättsmedicinsk verksamhet, m.m.
1990/91:So48 av Berit Löfstedt m.fl. (s)
1990/91:So49 av Lola Björkquist m.fl. (fp, m, c, v, mp)
1990/91:So50 av Göran Ericsson (m)
1990/91:So51 av Anita Stenberg (mp)
1990/91:So52 av Margitta Edgren och Lola Björkquist (fp)
1990/91:So53 av Lars Werner m.fl. (v)
1990/91:So54 av Barbro Westerholm (fp)

Konstitutionsutskottets betänkanden
1990/91:KU11 Offentlighet, integritet och ADB
1990/91:KU29 Presstöd

Justitieutskottets betänkanden
1990/91:JuU15 Anslag till åklagarväsendet
1990/91:JuU16 Anslag till domstolsväsendet
1990/91:JuU17 Anslag till kriminalvården

Utrikesutskottets betänkanden
1990/91:UU14 Vissa anslag m.m. inom utrikesdepartementets område
1990/91:UU17 Europeiska konventionen angående skydd för de mänskliga rättigheterna

32 § Anmälan om fråga

Anmäldes att följande fråga framställts

den 18 mars

1990/91:472 av *Barbro Westerholm* (fp) till industriministern om tobaksreklam:

Procordia har varit huvudsponsor för Vasaloppet och i samband med det i sin reklam framhävt några av sina tobaksprodukter. Gällande regler om begränsning av tobaksreklam innebär att tobaksreklam inte får förekomma vid idrottsevenemang.

Mot denna bakgrund vill jag fråga industriministern:

Avser statsrådet, som företrädare för statens ägarintresse i Procordia, att vidta några åtgärder för att förhindra att koncernen i framtiden på liknande sätt kringgår eller överträder lagens regler mot tobaksreklam?

33 § Kammaren åtskildes kl. 19.03.

Förhandlingarna leddes
av andre vice talmannen från sammanträdets början t.o.m. ajourneringen kl. 16.22 och
av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

STAFFAN HANSSON

/Barbro Karlsson

Innehållsförteckning

Tisdagen den 19 mars

1 § Justering av protokoll 1
2 § Ledighet 1
3 § Svar på fråga 1990/91:424 om den sovjetiska rapporten om ubåten U 137 1
Försvarsminister Roine Carlsson (s)
Per Gahrton (mp)
4 § Svar på fråga 1990/91:438 om kustbevakningens postering på Dalarö 2
Försvarsminister Roine Carlsson (s)
Åke Wictorsson (s)
5 § Svar på fråga 1990/91:463 om åtgärder mot värnpliktigas skadegörelse under permissionsresor 4
Försvarsminister Roine Carlsson (s)
Erkki Tammenoksa (s)
6 § Svar på fråga 1990/91:362 om irakiska ambassadens videoövervakning 6
Utrikesminister Sten Andersson (s)
Birgit Henriksson (m)
7 § Svar på fråga 1990/91:393 om Rumänien och de mänskliga rättigheterna 7
Utrikesminister Sten Andersson (s)
Inger Koch (m)
8 § Svar på fråga 1990/91:410 om Iran och mänskliga rättigheter ... 9
Utrikesminister Sten Andersson (s)
Berith Eriksson (v)
9 § Svar på fråga 1990/91:413 om USA och de mänskliga rättigheterna 10
Utrikesminister Sten Andersson (s)
Annika Åhnberg (v)
10 § Svar på fråga 1990/91:415 om de baltiska staterna och de mänskliga rättigheterna 11
Utrikesminister Sten Andersson (s)
Jan Jennehag (v)
11 § Svar på fråga 1990/91:416 om konventionen om barnens rätt i samhället 13
Utrikesminister Sten Andersson (s)
Bertil Måbrink (v)

12 § Svar på fråga 1990/91:417 om El Salvador och de mänskliga rättigheterna ... 14
Utrikesminister Sten Andersson (s)
Jan Strömdahl (v)
13 § Svar på fråga 1990/91:418 om Kina och de mänskliga rättigheterna ... 16
Utrikesminister Sten Andersson (s)
Bertil Måbrink (v)
14 § Svar på fråga 1990/91:419 om de homosexuella och arbetet för mänskliga rättigheter ... 18
Utrikesminister Sten Andersson (s)
Ylva Johansson (v)
15 § Svar på fråga 1990/91:425 om Sveriges neutralitet och en ansökan om medlemskap i EG ... 19
Utrikesminister Sten Andersson (s)
Per Gahrton (mp)
16 § Svar på fråga 1990/91:426 om de mänskliga rättigheterna i Peru och Filippinerna ... 23
Utrikesminister Sten Andersson (s)
Bengt Hurtig (v)
17 § Svar på frågorna 1990/91:429 och 469 om bombningarna i Irak och den kurdiska befolkningen ... 24
Utrikesminister Sten Andersson (s)
Berith Eriksson (v)
Lola Björkquist (fp)
18 § Svar på fråga 1990/91:450 om neutralitetspolitiken och uppgifterna om svensk signalspaning mot Sovjet ... 27
Utrikesminister Sten Andersson (s)
Lars Werner (v)
19 § Svar på fråga 1990/91:462 om de albanska flyktingarna ... 31
Utrikesminister Sten Andersson (s)
Lars Leijonborg (fp)
20 § Meddelande om svar på interpellation 1990/91:162 ... 33
Utrikesminister Sten Andersson (s)
Ajournering ... 33
Återupptagna förhandlingar ... 33
21 § Svar på fråga 1990/91:459 om ett eventuellt avtal med EG inom jordbruksområdet ... 33
Jordbruksminister Mats Hellström (s)
Per-Ola Eriksson (c)
22 § Svar på fråga 1990/91:436 om tillsynen över den psykiatriska vården ... 37
Socialminister Ingela Thalén (s)
Ingrid Hemmingsson (m)
23 § Svar på fråga 1990/91:437 om utvärderingen av försöket med distriktssköterskors förskrivning av läkemedel ... 39
Socialminister Ingela Thalén (s)
Margitta Edgren (fp)

24 § Svar på fråga 1990/91:461 om pensionstillägg för föräldrar som vårdat handikappat barn 41
Socialminister Ingela Thalén (s)
Marianne Jönsson (c)
25 § Svar på fråga 1990/91:464 om kvalifikation för tjänst som chef för vårdcentral 43
Socialminister Ingela Thalén (s)
26 § Svar på fråga 1990/91:465 om svenska vapen i Cambodja 44
Statsrådet Anita Gradin (s)
Kent Lundgren (mp)
27 § Svar på fråga 1990/91:457 om miljösamarbetet med Lettland .. 46
Miljöminister Birgitta Dahl (s)
28 § Svar på fråga 1990/91:467 om Rumänienflyktingar 47
Statsrådet Maj-Lis Lööw (s)
Hadar Cars (fp)
29 § Svar på fråga 1990/91:470 om Södertälje kanal 49
Kommunikationsminister Georg Andersson (s)
Tom Heyman (m)
30 § Hänvisning av ärenden till utskott 51
31 § Bordläggning 51
32 § Anmälan om fråga
1990/91:472 av Barbro Westerholm (fp) om tobaksreklam ... 52

gotab 98399, Stockholm 1991